

B& De Nieuwestad Vernieuwt

Voorlopig Ontwerp voor de Nieuwestad, Peperstraat en Sint Peperstraat, Leeuwarden

B&

‘De
Nieuwestad
vernieuwt!’

PROJECTDATA

Projectnaam	De Nieuwestad Vernieuwt
Locatie	Leeuwarden
Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden Jeroen Bos Jos van Langen Mariska van Reijn
Opgesteld door	BoschSlabbers landschapsarchitecten Jan van Minnebruggen Ian Officer Teun Schuwer Merel Boer
In samenwerking met	Gitty Korsuize ForUrbanNature
Datum	Maart 2025
Versie status	Voorlopig ontwerp VO-
Projectnummer	BS24-021

INHOUDSOPGAVE

1. De Nieuwestad Vernieuwd..... 8

1.1 Inleiding 9

1.2 De Binnenstad is schitterend.. 10

1.3 De 10 gouden regels..... 12

1.4 De Nieuwestad ingebed in de Nieuwestad 14

2. Het ontwerp 16

2.1 Totaalontwerp 19

2.2 Deelontwerpen..... 20

 2.2.1 Sint Jacobsstraat 20

 2.2.2 Peperstraat..... 23

 2.2.3 Oostzijde Nieuwestad 24

 2.2.4 Rondom de Waag 26

 2.2.5 Lange Pijp..... 33

 2.2.6 Flaneerzone aan het water 36

 2.2.7 Nieuwestad westzijde 44

3. Een gelaagd ontwerp50

3.1 Decompositie 52

3.2 Vergroenen 54

3.3 Biodiversiteit 60

3.4 Klimaat 62

3.5 Afwatering..... 64

3.6 Monumenten in zicht 66

3.7 Functiestrip, markt, evenementen 68

3.8 Gevelstrip..... 70

3.9 Terrassen 72

3.10 Wandelzone & verblijfsplekken..... 74

3.11 Fietsroutes & fietsparkeren..... 76

3.12 Autoluw & verkeersveilig..... 78

3.13 Logistiek 80

3.14 Materialisering 82

3.15 Meubilair 84

1. de Nieuwestad vernieuwt

1.1 Inleiding

Op weg naar een bruisende en gastvrije binnenstad waar historie, groen en verblijfskwaliteit samenkomen

DE OPGAVE

De Nieuwestad, Peperstraat en Sint Jacobsstraat krijgen een herinrichting in het project 'De Nieuwestad Vernieuwt'. In opdracht van en in samenwerking met de gemeente Leeuwarden presenteren wij met trots het VoorOntwerp (VO-) voor deze herinrichting van dit winkel- en horecagebied rondom de historische Waag en gracht. De huidige inrichting is netjes, maar ook wat kil en monotoon van opzet, met weinig ruimte om te verblijven. We willen toe naar 'je winkelt EN verblijft'.

Het belangrijkste doel uit het gemeentelijke Projectplan voor de herinrichting is *'het versterken van de verblijfskwaliteit van de Nieuwestad en daarmee een aantrekkelijke en vitale binnenstad. We zorgen daarmee voor een goed vestigingsklimaat voor ondernemers en een prettig verblijfsklimaat voor bewoners en bezoekers'*. Kernwoorden hierbij zijn: verbinden, verwaarden en vergroenen. Voor de Nieuwestad heeft 'verbinden' de hoogste prioriteit.

Met dit VoorOntwerp streven we ernaar een omgeving te creëren die niet alleen functioneel is, maar ook uitnodigt tot verblijven en genieten, waarbij de rijke historie en het unieke karakter van de Nieuwestad en omliggende straten wordt gekoesterd en versterkt. De gladde Chinese keien worden vervangen, voetgangers en fietsers komen nog meer op de eerste plaats en er komt meer groen.

HET PROCES

Het ontwerpproces is gekenmerkt door een intensieve samenwerking met ondernemers, bewoners en andere belanghebbenden. Inbreng voor het proces waren de resultaten van een door ruim 1700 inwoners beantwoorde enquête in het voorjaar van 2024. In navolging hierop is van juli 2024 tot en met januari 2025 met een representatieve Werkgroep van zo'n 35 mensen doorgewerkt. In deze werkgroep zaten zowel bewoners, bezoekers en ondernemers

van de Nieuwestad en Sint Jacobsstraat, als ook afgevaardigden van belangenorganisaties zoals het wijkpanel, de Fietzersbond, binnenstadsmanagement, horeca, markt en stichting parkeergarage. Middels een viertal gezamenlijke werksessies met het ontwerpteam heeft deze Werkgroep actief bijgedragen tijdens het ontwerpproces en haar akkoord gegeven op het vrijgeven van dit VoorOntwerp. Ook intern binnen de gemeente zijn er tal van werksessies en overleggen geweest, waarin verschillende afdelingen en deskundigen zijn betrokken. Deze interne werksessies hebben een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van het ontwerp, waarbij inzichten en expertise uit verschillende disciplines zijn samengebracht om tot een goed doordacht en gedragen eindresultaat te komen.

VERVOLG

In het voorjaar van 2025 stelt het college van B&W het VoorOntwerp (VO-) vast en vraagt de gemeenteraad er een besluit over te nemen. Vervolgens wordt dit VoorOntwerp-min (VO-) uitgewerkt tot een volledig Voorontwerp (VO) en Definitief Ontwerp (DO), waarbij de Werkgroep en de verschillende disciplines binnen de gemeente opnieuw betrokken worden. In deze slag richting het DO wordt het gehele ontwerp nogmaals doorlopen en nader gedetailleerd. Keuzes in definitieve maatvoering, materiaalkeuze, type bomen en beplanting en exacte vormgeving en locaties van meubilair (bijv. welk type prullenbak) e.d. volgt in deze fase, waarbij themakaarten worden gemaakt voor zaken als ondergrondse containers, afvalbakken, fietsparkeervakken, etc. In deze fase vinden ook nadere gesprekken met ondernemers plaats inzake de terrassen. Ook hoort bij het DO een beplantingsplan, verlichtingsplan en terrassenplan.

De verwachte start van de werkzaamheden voor de herinrichting is de eerste helft van 2026.

Rommelig, verloederd, graffiti, verwaarloosd

Groen svp! Maar in balans met de historie

Voldoende (overkapte) fietsenstalling svp!

Meer bankjes, het kan knusser, vrolijker

Enquête

ruim 1700x ingevuld, ong. 1200 opgehaalde opmerkingen en wensen!
de meeste mensen komen met fiets (50%) of te voet (31%)
top 4 waardering: de gracht, historische gebouwen, terrassen, groen Waagplein
top 4 wensen: meer groen, blijvend befietsbaar, fiets én voetganger, extra zitplekken

werksessies

samen schetsen

1.2 De binnenstad is schitterend...

De kwaliteiten en uitdagingen van de binnenstad van Leeuwarden

EEN RIJKE HISTORIE EN KARAKTERVOLLE BINNENSTAD

De binnenstad van Leeuwarden wordt gekenmerkt door een rijke historie met een diversiteit aan architectuur. De grachten, historische panden en sfeervolle plekken en pleinruimtes op de pijpen dragen bij aan een unieke en aantrekkelijke stedelijke omgeving. Een aantal van de belangrijkste kwaliteiten zijn hieronder in woord en beeld gevat en geven een visuele impressie van de Nieuwestad:

"Wat een pracht, waardeer die historie!"

- Jan van Minnebruggen,
hoofdontwerper BoschSlabbers

DE NIEUWESTAD ALS VISITEKAARTJE VAN LEEUWARDEN

"De Nieuwestad is het kloppend hart van Leeuwarden, waar historie en levendigheid samenkomen. Door te investeren in ruimtelijke kwaliteit en het verminderen van verrommeling, kan dit gebied uitgroeien tot een nog aantrekkelijkere plek voor inwoner, ondernemer en toerist."

de gracht

de Waag

de gevels

aanlegplekken voor bootjes

volgroeide bomen

sfeervolle Sint Jacobsstraat

fijne pleinruimtes op de pijpen

de terrassen

.. en kan écht beter

KNELPUNTEN

Ondanks deze kwaliteiten kampt de Nieuwestad en omgeving met een aantal knelpunten die een aanpak wensen. Een aantal hiervan zijn in woord en beeld gevat en geven een visuele impressie van wat verbeterd kan worden:

- Te gladde stenen
- Verrommeling van het straatbeeld
- Wildgroei aan functies
- Flaneerzone langs de gracht functioneert niet goed en is weinig toegankelijkheid
- Te veel geparkeerde fietsen op straat
- Onveilige verkeerssituaties fietsers-voetgangers (en auto's)
- Tegengaan hittestress, meer schaduw. Daarnaast meer bomen voor een mooiere binnenstad (nu te stenig)
- Terrassen blokkeren deels het zicht op o.a. monumentale gevels en op de gracht, blokkeren soms looproutes, zorgen soms voor een rommelig beeld
- Donkere, wat kille materialen. Tevens heet (hittestress)

"Pak de verrommeling aan, het is nu geen huiskamer".

- Jan van Minnebruggen,
hoofdontwerper BoschSlabbers

rommelig beeld

doorzicht geblokkeerd door terras-(meubilair)

verkeerd geparkeerde auto's

markt blokkeert de Waag

rommelig beeld

slecht zichtbare entree fietsparking

fietsenrekken blokkeren flaneerzone langs het water

donkere (gladde) stenen, kille uitstraling

1.3 De 10 gouden regels

Motto: Grandeur & gemoedelijk.

DOEL EN MOTTO

Het **belangrijkste doel** uit het gemeentelijke Projectplan voor de herinrichting is *'het versterken van de verblijfskwaliteit van de Nieuwestad en daarmee een aantrekkelijke en vitale binnenstad. We zorgen daarmee voor een goed vestigingsklimaat voor ondernemers en een prettig verblijfsklimaat voor bewoners en bezoekers'*. Kernwoorden hierbij zijn: **verbinden, verwaarden en vergroenen**.

De manier waarop dit gebeurt hoort te passen bij deze historische plek in de binnenstad. Het motto voor de gewenste sfeer is samen bepaald en luidt: **grandeur & gemoedelijk**. Want we willen de bestaande 'grandeur' versterken en tegelijkertijd 'gemoedelijkheid' toevoegen.

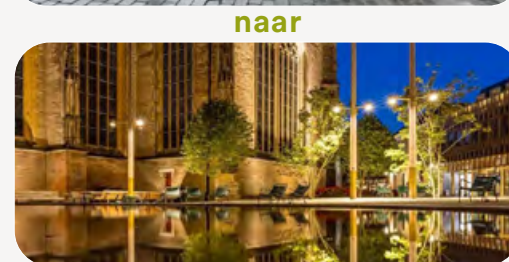
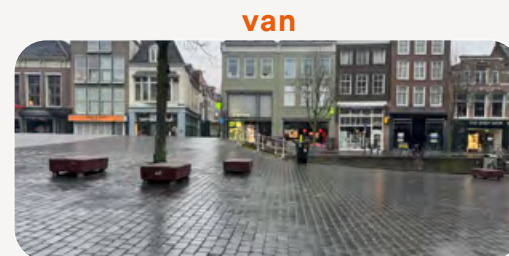
10 GOUDEN REGELS

De ambities voor de Nieuwestad zijn samengevat in 10 gouden regels. Deze zijn opgesteld op basis van de doelen uit het gemeentelijke Projectplan, de enquête-resultaten en de inbreng van de participatieve Werkgroep en gemeentelijke Projectgroep. De 10 gouden regels vatten de wensen, opgaven en ambities voor de herinrichting samen.

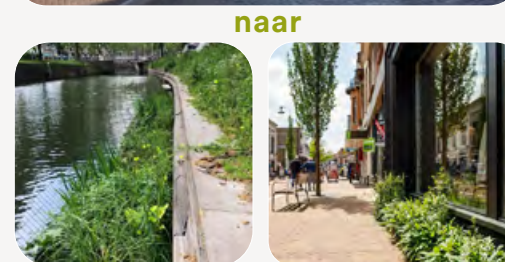
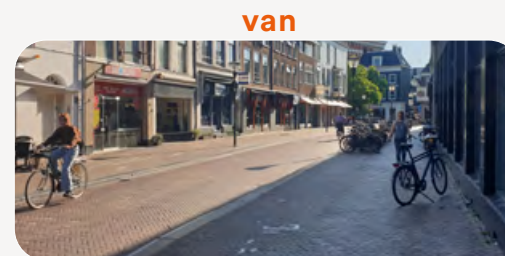
1. Een fijne verblijfsruimte

De Nieuwestad is een gebied voor wandelen, winkelen en horecabezoek. In de huidige inrichting is de openbare ruimte opgedeeld met een stoep voor wandelaars, een rijbaan voor fietsers en bevoorrading en een zone langs de gracht voor fietsparkeren en terrassen. Deze opdeling is gericht op doorstroming en nodigt niet uit tot verblijven. De vernieuwde Nieuwestad wordt één openbare ruimte door het hoogteverschil tussen stoep en rijbaan eruit te halen. De wandelaar hoeft zo niet alleen op de stoep te blijven, maar voelt zich welkom op de gehele Nieuwestad. Vanwege de veiligheid willen we de scheiding van voetgangers en fietsers wel behouden, maar dan op een subtielere manier. Doordat de voetganger meer de ruimte krijgt en door het toevoegen van meerdere zitplekken ontstaat een prettige verblijfsruimte, in het hart van de binnenstad.

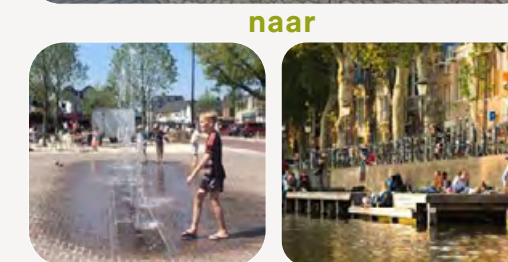
2. Een warme, gemoedelijke sfeer

We willen een warmere, gemoedelijke sfeer op de Nieuwestad. De grijze Chinese granietstenen maken plaats voor mooie bestratingsmaterialen met warmere kleuren. Een belangrijk uitgangspunt is dat de nieuwe bestratingsmaterialen robuust zijn, lang mee gaan en absoluut niet glad worden. Warmte voegen we ook toe door te kiezen voor een warmere lichtkleur en sfeervolle lichtmasten, zitplekken, prullenbakken e.d. Dit willen we doen op een duurzame wijze door hergebruik van bestaande materialen die nog goed zijn, aangevuld met nieuwe, robuuste materialen die mooi verouderen.

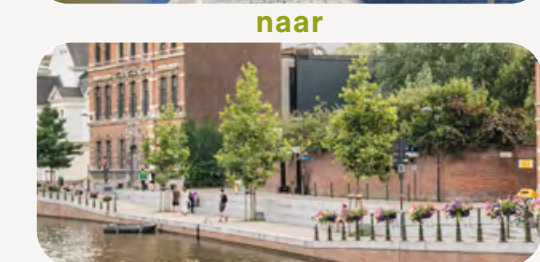
3. Meer groen

We willen meer groen op de Nieuwestad, in de Sint Jacobsstraat en Peperstraat. We willen veel nieuwe bomen aanplanten en daar waar ruimte is, ook vakken met lagere beplanting. Dit draagt bij aan een zachtere, minder stenige sfeer, maar ook aan verkoeling op warme dagen en aan de biodiversiteit. Verdere vergroening kunnen we ook doen door het toevoegen van waterplanten in de grachten. Op plekken waar de ruimte beperkt is kunnen we vergroenen door groene slingers langs gevels en boven de straten. Ook willen we ondernemers stimuleren om mooie plantenbakken te plaatsen voor hun gevels. Op die manier ontstaat een fraaiere en groenere omgeving, waarbij genoeg ruimte beschikbaar blijft voor andere functies.

4. Betere beleving van de gracht

De gracht is beeldbepalend voor de Nieuwestad en het water vormt een bijzondere kwaliteit. Daarom willen we de gracht beter zichtbaar maken en toegankelijker. Nu staat er een lange rij van fietsen geparkeerd langs de gracht. Door de komst van een fietsenstalling onder het oude V&D-gebouw, neemt het aantal geparkeerde fietsen op straat flink af. Hierdoor kunnen we de zone langs de gracht inrichten als verblijfsplek, door aantrekkelijke openbare zitplekken te maken en ruimte om te kunnen 'flaneren'. We gaan ook aan de slag met aanlegplekken voor sloepjes en er komt een prettige wachtplek voor de rondvaarten. De problematiek rondom met het afvoeren van hemelwater, zoals bij het Heerenwiltje, lossen we op. Regenwater gaan we zoveel mogelijk afvoeren naar de gracht.

5. Meer zit- en speelplekken: Met de herinrichting willen we meer fijne plekken maken waar je kan zitten, ontmoeten en spelen. Met het Waagplein hebben we hier een eerste stap in gezet, maar ook op andere plekken op Nieuwestad willen we zit- en speelplekken maken. Dit kunnen plekken zijn langs het water zijn of nabij groen. De Nieuwestad is de huiskamer van Leeuwarden en fijn verblijven moet ook mogelijk zijn buiten de horecaterrassen. Voor spelen hebben we extra aandacht. Op de Nieuwestad moeten leuke speelobjecten komen voor kinderen, zoals fonteintjes of andere speelaanleidingen.

6. Historie zichtbaar en in het licht

We maken de statige historische gevels beter zichtbaar door juist hier geen bomen voor te planten, maar bewust open plekken te creëren waardoor de gevels extra opvallen. Daarnaast willen we de gevels mooi uitlichten 's avonds in het donker. De warme verlichting zorgt voor een prettige sfeer. De Waag is de historische parel van de Nieuwestad. De omgeving van de Waag moet daarom zo worden ingericht dat het gebouw goed zichtbaar blijft. We verstoppen de Waag niet achter een markt, bomen of andere zaken. We zetten in op de beleving van belangrijke monumenten en beschermen de belangrijkste onderdelen van het beschermd stadsgezicht (grachten, pijpen, Waag, gevels).

7. Mooie terrassen binnen grenzen

Terrassen dragen bij aan de sfeer en levendigheid van de binnenstad. Wel nemen terrassen veel openbare ruimte in. Door de toename aan schermen, parasols en stallingen en door steeds grotere terrassen is een rommelig beeld ontstaan. De kwaliteit van de terrassen en de inpassing in de openbare ruimte willen we verbeteren, door het gebruik te stimuleren van hoogwaardig terrasmeubilair en ingetogen terrassschermen. Terrassen zijn niet afgeschermd plekken, maar duidelijk onderdeel van de openbare ruimte van de Nieuwestad. Het kan zijn dat sommige terrassen moeten worden aangepast in het belang van andere functies van de openbare ruimte.

8. Verkeersveiligheid en toegankelijkheid verbeteren

De Nieuwestad is het drukste gebied van de binnenstad. Er wordt gewandeld, gefietst en er rijdt bevoorradingsverkeer. Dat zorgt op bepaalde plekken en tijdstippen voor extra drukte. Waar mogelijk verbeteren we met de herinrichting de verkeersveiligheid. We willen op de Nieuwestad meer ruimte geven aan de wandelaar en de openbare ruimte toegankelijker maken voor mensen met een beperking. Dit doen we door de openbare ruimte gelijkvloers te maken (geen stoepranden met hoogteverschil), hierdoor voelt de voetganger zich welkom op de gehele Nieuwestad. Tegelijkertijd is en blijft de Nieuwestad ook een belangrijke fietsroute door de binnenstad. Dit vraagt om een heldere scheiding van voetgangers en fietsers, maar op een subtielere manier dan de huidige stoeprand. Op sommige plekken zal het druk blijven en moeten mensen alert zijn. Het opnieuw inrichten van de Nieuwestad kan niet alle verkeersproblemen oplossen.

9. Betere inrichting voor de zaterdagmarkt, bevoorrading en evenementen

De markt zorgt voor extra levendigheid op zaterdag. Maar de locatie van de zaterdagmarkt is nu krap, de kramen staan te dicht op elkaar en op de winkels. De Waag, het belangrijkste monument is tijdens de markt niet meer goed zichtbaar door kramen en geparkeerde busjes. In het ontwerp wordt de zaterdagmarkt beter ingepast in de openbare ruimte. De Waag blijft vrij van kramen en de markt verspreiden we meer over de lengte van de Nieuwestad, waardoor de drukte ook beter verspreid wordt. Waar doordeweeks op open plekken bevoorrading plaatsvindt, kunnen op zaterdag marktkramen staan. Zo faciliteren we dubbel ruimtegebruik. De Lange Pijp is van oudsher een plek voor manifestaties en kleine evenementen. De Lange pijp behoudt zijn open ruimte kan zo deze centrale functie blijven vervullen.

10. Duidelijkheid voor handhaving en toezicht

Niet alle knelpunten kunnen met een herinrichting worden opgelost of verbeterd. Hiervoor is aanvullend handhaving en toezicht nodig. Daarvoor is afzonderlijk beleid en financiering nodig. Hierbij gaat het om fietsparkeren, autoparkeren (bedrijfsbusjes e.d.), terrassen (omvang en uitstraling), markt (locatie en geparkeerde auto's) en afval. Het ontwerp moet helderheid scheppen door duidelijke zones en markeringen aan te geven voor de fiets, afval en terrassen. Handhaving is daardoor zo eenvoudig en duidelijk mogelijk. Daarnaast zijn er problemen op het gebied van openbare orde, zoals zwervers en hangjongeren, die een andere aanpak nodig hebben. Dat valt buiten de scope van dit project. In het ontwerp proberen we 'donkere hoekjes' zoveel mogelijk te voorkomen, maar we gebruiken geen 'vijandige' ontwerpen om bepaalde groepen te weren.

1.4 De Nieuwestad ingebed in de binnenstad

De herinrichting vindt plaats binnen de context van de historische binnenstad als geheel

1. Water wordt op de Nieuwestad tastbaar + beleefbaar

De Nieuwestadgracht omarmt het alleroudste deel van het centrum en rijgt grote delen van het centrum aaneen. Door de gracht meer zichtbaar te maken, wordt de waarde van deze iconische waterweg benadrukt.

- De Nieuwestad is nagenoeg de enige plek die voldoende ruimte in het profiel heeft om verblijfsplekken aan het water te maken. Hier wordt het water van de gracht tastbaar en beleefbaar gemaakt.
- De pijpen vormen hierin unieke schakels tussen de grachtdelen. Deze krijgen een zo consequent en uniform mogelijke inrichting. Vrije zichten garanderen de visuele relatie vanaf de pijpen op het water. Deze zijn van belang voor het ervaren van de doorgaande karakter van de gracht.

2. Groen naar binnen halen

De Nieuwestad fungeert als “groene loper” en verbindt de stenige binnenstad met het groene bolwerk eromheen.

- De groene wereld van Westerplantage-Prinsentuin wordt naar binnen getrokken.
- de Nieuwestad krijgt een eigen groene identiteit en sfeer, met aantrekkelijke groene verblijfsplekken

3. Uniforme verhardingsmaterialen

In het historische centrum van Leeuwarden wordt zorgvuldig gekozen voor materialen die de historische uitstraling van de stad versterken. We kiezen voor warme, duurzame materialen.

- Een uniforme vloer op de Nieuwestad met een statige, warme uitstraling.
- Materiaal dat een relatie heeft met de materialen en kleuren van de verharding in de rest van de binnenstad.

4. Nieuwestad als onderdeel van een warm verlichte binnenstad

Op dit moment zijn er door de binnenstad verschillende soorten lichtmasten en lichtkleuren in gebruik. De herinrichting van de Nieuwestad is startpunt voor een nieuw, eenduidig en warm verlichtingsplan, waarbij de parels van de stad worden uitgelicht: hier gebeurt iets!

- De speciale objecten en monumenten worden aan de Nieuwestad extra zichtbaar gemaakt.
- Een warme lichtkleur en sfeervolle openbare verlichting als onderdeel van het plan draagt bij aan een prettige avondsfeer.

2. Het ontwerp

LEGENDA

- nieuwestad klinkermix
- binnenstad mix
- natuursteen
- keitjes
- gevelstrook
- voorzieningsstrip
- fietsnietjes
- verlichting
- container
- kademuur
- drijvende vegetatie
- lichtslinger
- aanlegsteiger rondvaartboot
- keermuur verlaagde kade
- zitbank
- trap
- lijngoot
- beplantingsvak: lage bodembedekkers
- beplantingsvak: gras
- bestaande boom
- verplaatste boom
- nieuwe boom
- nieuwe boom meerstammig
- verwijderde boom
- guirlande
- poefjes
- terras
- horecazaak
- lichtmast
- pendellamp
- gevellamp
- rijksmonument

Plankaart 1:1000

Highlights van het ontwerp

- Een warme 'Huiskamer', aangenaam verblijfsklimaat
- Sterke vergroening: 55-60 extra bomen
- Ruime openbare zitgelegenheid aan het water
- Bezoekerswaarde voor bewoners en toeristen
- Monumenten laten spreken

2.1 Het ontwerp

De Nieuwestad Vernieuwt: Grandeur én gemoedelijkheid komen samen!

EEN ONTWERP GEDRAGEN DOOR SAMENWERKING

Het ontwerp voor de Nieuwestad in Leeuwarden is tot stand gekomen door een intensief proces van werksessies, waarbij van grof (gewenste sfeer, modellen) naar fijn (ontwerp & details) is gewerkt. Dit heeft geleid tot een doordacht plan waarin historie, groen en verblijfskwaliteit samenkomen. Het ruimtelijk ontwerp steunt op vier ontwerpprincipes:

Groene koppen als entree

De uiteinden van de Nieuwestad krijgen een duidelijke stevigere groene uitstraling. Deze 'groene koppen' versterken de verbinding met de Westerplantage/ Princentuin en zorgen voor een uitnodigende 'entree' tot de Nieuwestad: Je komt binnen onder het bladerdak. De gevarieerde beplanting draagt bij aan een klimaatrobuuste en prettige verblijfsruimte.

Informele boomstructuur in het middendeel

Het centrale deel van de Nieuwestad krijgt een lossere, minder statige structuur. Aan de noord- en zuidkant komen 'losse' bomenrijen van verschillende soorten die de gevellijn volgen. In de tussenzone langs de gracht komen speels verspreide boomgroepen van verschillende soorten, waardoor een informele, gemoedelijke sfeer ontstaat. Dit zorgt voor een mooi samenspel tussen open zichtlijnen en meer besloten plekken en bevordert ontmoetingen in de luwte.

Open zichtlijnen op historische gevels

Een belangrijk uitgangspunt is het benadrukken van de historische grandeur van de Nieuwestad. Door strategisch open zichtlijnen te accentueren, komen karakteristieke gevels en erfgoed goed in het zicht en ontstaan er zichtlijnen van gevel tot gevel over de gracht heen. Dit creëert een balans tussen de informele inrichting en de historische waarde van het gebied.

Het water toegankelijk: van doorgang naar verblijf

De waterkant van de Nieuwestad wordt geactiveerd en aantrekkelijker gemaakt voor verblijf. Hiertoe wordt een lage kade van formaat geïntroduceerd, die zorgt voor verblijf in de luwte, dichtbij het water. Door plekgewijze ingrepen wordt de relatie tussen stad en water verder versterkt. Dit uit zich onder andere in een verlaagd vlonder en een levendigere inrichting rondom De Waag en op de Pijpen, waardoor deze locaties niet alleen een doorgangsroute blijven, maar ook als aangename verblijfsplekken gaan functioneren.

2.2 Deelontwerpen

2.2.1 Sint Jacobsstraat

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De herinrichting van de Sint Jacobsstraat vormt een subtiele, maar betekenisvolle transformatie binnen het stedelijk weefsel van de Nieuwestad.

Materialisatie

De rijbaan wordt versmald tot 3,50 meter en uitgevoerd in hergebruikte baksteen klinkers in keperverband. De voetgangerszone, met een breedte van 1,70 meter, wordt eveneens in hergebruikte baksteen klinkers in keperverband aangelegd, waardoor een visuele eenheid met de rijloper ontstaat. Een derde zone, de 'gevelstrook', vangt de breedteverschillen in de rooilijn van de gevels op en wordt in halfsteensverband uitgevoerd.

De entree van de fietsenstalling wordt beter gemarkeerd door afwijkende verharding, zodat de stalling beter opvalt.

De natuursteen banden worden hergebruikt en liggen vlak in het maaiveld, waardoor deze geen obstakel meer vormt voor mindervaliden. Deze lijnen in het maaiveld krijgen een vloeiend verlopende boog en geven richting.

Om de snelheid van fietsers enigszins af te remmen en een mooie beëindiging aan de natuursteen band te geven, wordt de band 'omgezet' in een natuursteen drempeltje haaks op de rijbaan ter plaatse van kruisingen.

Groen & Verblijfskwaliteit

Om de al aanwezige gemoedelijke sfeer van deze straat te versterken en verder te vergroenen, worden extra guirlandes (de groene slingers aan draden boven de weg) geïntroduceerd. Deze guirlandes komen bij de gemeente in het beheer. De locaties van de guirlandes zijn indicatief, en afhankelijk van medewerking pandeigenaren. Beplanting in potten en gevelgroen in de gevelstroken (geveltuintjes) dragen bij aan een aangename, groene stedelijke sfeer. Hiervoor is de bewoner of ondernemer zelf verantwoordelijk voor het onderhoud. In de uitwerking worden mogelijkheden voor (het stimuleren van) aanleg hiervan onderzocht.

Gebruik & Flexibiliteit

Langs de gevels ontstaat een gevelstrook die ruimte biedt voor reclame-uitingen, smalle (mini)terrassen, beperkte uitstal van waren en gevelbeplanting. Hierdoor krijgen ondernemers de mogelijkheid om bij te dragen aan de levendigheid van de straat, zonder de verkeersstromen te hinderen. De zorgvuldig gekozen materialisatie en indeling maken de Sint Jacobsstraat tot een prettige verblijfsplek.

Meubilair en verlichting

Verlichting aan de gevels blijft behouden. Er ligt een sterke wens om de huidige inpandige fietsenstalling beter zichtbaar te maken en van binnenuit goed te verlichten. Een meer transparante gevel (minder plakfolie) draagt hier aan bij.

LEGENDA

- nieuwestad klinkermix
- binnenstad mix
- natuursteen
- keitjes
- gevelstrook
- voorzieningsstrip
- fietsnietjes
- verlichting
- container
- kademuur
- drijvende vegetatie
- lichtslinger
- aanlegsteiger rondvaartboot
- keermuur verlaagde kade
- zitbank
- trap
- lijngoot
- beplantingsvak: lage bodembedekkers
- beplantingsvak: gras
- bestaande boom
- verplaatste boom
- nieuwe boom
- nieuwe boom meerstammig
- verwijderde boom
- guirlande
- poefjes
- terras
- horecazaak
- lichtmast
- pendellamp
- gevellamp
- rijksmonument

lichte drempel

Plankaart 1:1000

Plankaart 1:250

2.2.2 Peperstraat

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De herinrichting van de Peperstraat speelt in op de behoefte aan een prettige verblijfsruimte met een evenwichtige verdeling tussen verkeer, groen en ontmoeting. De rijbaan komt hiertoe asymmetrisch in het profiel te liggen. De straat wordt zorgvuldig vormgegeven met aandacht voor ruimtelijke samenhang en een verfijnde materialisatie, passend bij het historische karakter van de binnenstad.

Materialisatie

De rijbaan krijgt -inclusief de banden- een breedte van 4,50 meter en wordt uitgevoerd in hergebruikte baksteen klinkers in keperverband. De 30 cm brede opsluitbanden in natuursteen worden hergebruikt en markeren de overgang naar de aangrenzende voetgangerszones. De banden liggen vlak in het maaiveld, waardoor een soepele overgang ontstaat tussen de verschillende gebruikszones en er geen obstakels zijn voor minder validen.

Langs beide zijden van de rijbaan bevinden zich voetgangerszones, eveneens in in hergebruikte baksteen klinkers keperverband gelegd, wat zorgt voor een visuele eenheid en een rustige basis. Aan de randen van het profiel is ruimte gereserveerd voor de 'gevelstrook', deze strook vangt de breedteverschillen in de rooilijn van de gevels op en wordt in halfsteensverband uitgevoerd.

Om de snelheid van fietsers die de Nieuwestad/Wirduerdijk opkomen enigszins af te remmen en een mooie beëindiging aan de natuursteen band te geven, wordt de band 'omgezet' in een natuursteen

drempeltje haaks op de rijbaan ter plaatse de kruising.

Gebruik & Flexibiliteit

De gevelstrook biedt ruimte voor reclame-uitingen, smalle (mini)terrassen, beperkte uitstal van waren en gevelbeplanting. Hierdoor krijgen ondernemers de mogelijkheid om bij te dragen aan de levendigheid van de straat, zonder de verkeersstromen te hinderen.

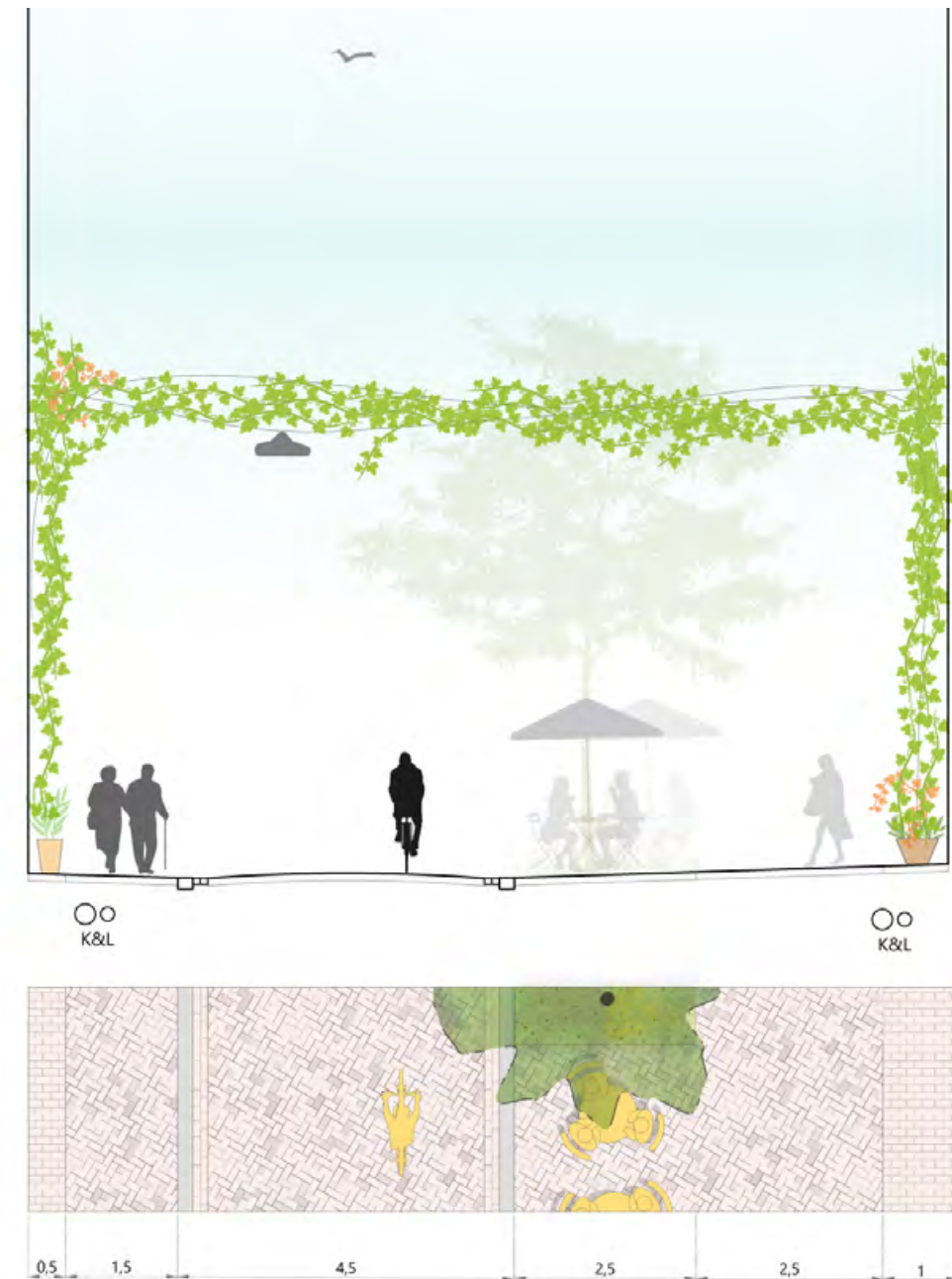
Groen & Verblijfskwaliteit

De Peperstraat wordt verrijkt met een 'functiestrip', waar 6 boomvakken, terrassen en fietsparkeren ruimte krijgen. Zo ontstaat ruimte voor horeca zonder passerende voetgangers te belemmeren. Deze zone heeft een breedte van 2,30 meter.

Zes strategisch geplaatste bomen zorgen voor schaduw, verkoeling en vergroening. Tevens is het de wens om drie groene guirlande te introduceren in de gevelstroken. De locaties van de guirlandes zijn indicatief, en afhankelijk van medewerking pandeigenaren. Samen dragen ze bij aan een aangenaam microklimaat en een vriendelijke, sfeervolle uitstraling.

Meubilair en verlichting

De verlichting wordt middels staalkabels boven de rijloper geplaatst (pendelverlichting). Er komt ruimte voor fietsen in de functiestrip, fietsparkeervakken worden duidelijk aangegeven in de verharding.

Profiel 1:200

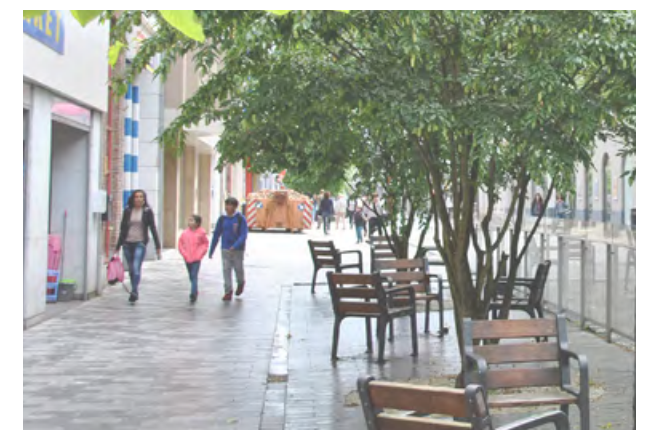
Beëindiging natuursteen band in lichte drempel

Gevelstrook in afwijkende verharding

Natuursteen band vlak in het maaiveld

Zones tussen loopstrook en rijbaan voor bomen, terras en fietsen

2.2.3 Oostzijde Nieuwestad

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De oostzijde van de Nieuwestad is de plek waar Sint Jabobsstraat, Peperstraat en Wirdumerdijk samenkomen met de Nieuwestad. Hier komt veel fiets- en wandelverkeer bij elkaar en is het doel gesteld om -binnen de mogelijkheden van het ruimtelijk ontwerp- de situatie intuïtief en overzichtelijker te maken en verkeer enigszins te remmen. In het ontwerp komen de straten uit óp de Nieuwestad en loopt de Nieuwestad gevoelsmatig door tot aan de gevels ten oosten van de Wirdumerdijk/Sint Jacobsstraat.

Materialisatie

De zichtbare rijbaan verdwijnt door het verwijderen van de natuursteen banden. Alleen smalle lijnen met goten geven een indicatie van de rijbanen. De Wirdumerdijk, Peperstraat en Sint Jacobsstraat krijgen allemaal op gelijke wijze een beëindiging van de straat door het 'omzetten' van de natuursteen band middels een lichte drempel. Dit drempeltje werkt verkeersremmend. De banden in de straten liggen vlak in het maaiveld, waardoor een soepele overgang ontstaat tussen de

verschillende gebruikszones en er geen obstakels zijn voor minder validen.

De gehele Nieuwestad krijgt een afwijkende verharding ten opzichte van de aangrenzende straten. De donkergrijze gladde granietstenen verdwijnen. Bestaande rode klinkers worden aangevuld met brons- en bruinrode klinkers om zo een mooi gemêleerde mix van warmkleurige klinkers te verkrijgen die meer verfijning en textuur aan de verharding geeft. Dit komt de 'gemoedelijkheid' van de Nieuwestad ten goede. Klinkerverharding wordt in keperverband gelegd, wat zorgt voor een visuele eenheid en een rustige basis. Aan de gevelranden is ruimte gereserveerd voor de 'gevelstrook', deze strook vangt de breedteverschillen in de rooilijn van de gevels op en wordt in halfsteensverband uitgevoerd.

Op de Tontje Pijp wordt - gelijk met de andere pijpen in de binnenstad - een afwijkende verharding gelegd van grijze natuursteen keitjes in waaierpatroon. Om de snelheid van fietsers die vanuit de Sint

Jacobsstraat naar beneden komen fietsen extra af te remmen, wordt het maaiveld op de pijp iets 'bol' gelegd. Dit zorgt voor een verkeersremmende werking en sluit mooi aan bij de overige bolstaande pijpen. De doorgaande lijn van de gracht wordt zo beter herkenbaar door de binnenstad.

Groen & Verblijfskwaliteit

De bestaande lindebomen tegenover Bakkerij Bart blijven behouden en krijgen groeiplaatsverbetering. Door de toevoeging van bomen in de Peperstraat en op de kop van de Nieuwestad zal het beeld van deze oostzijde veel groener aandoen. Ter plaatse van kruisingen is er openheid om het overzicht en verkeersveiligheid te waarborgen.

Meubilair en verlichting

De bestaande verlichting aan de gevel blijft gehandhaaft, op de Wirdumerdijk blijven de lantaarnpalen behouden. Onder de lindebomen tegenover Bakkerij Bart is een wens voor lichtslingers (zie paragraaf 2.2.4), dit wordt in de volgende fase onderzocht in het Lichtplan.

Terrassen

De precieze inrichting van terrassen wordt richting de DO-fase uitgewerkt samen met de betrokken ondernemers en stakeholders. Het is hierbij de sterke wens om de Tontje Pijp vrij te spelen, zodat winkelend publiek een brede goede toegang heeft richting de Sint Jacobsstraat en de pijp publiek toegankelijke ruimte blijft, waar je op de leuningen kan hangen, uitkijkend over de grachten. Het vrije doorzicht over de lengterichting van de gracht is hier van belang.

Natuursteen waaierpatroon op de Tontje Pijp

Beëindiging natuursteen band in lichte drempel

Handhaven verlichting aan de gevels

Wens: opwaardering van terras door verlichting met lichtslingers onder de bomen

Markering van de pijp met waaiervormig keitjes

lichte drempel

Goot lijn markeert subtiel de rijbaan

LEGENDA

- nieuwestad klinkermix
- binnenstad mix
- natuursteen
- keitjes
- gevelstrook
- voorzieningsstrip
- fietsnietjes
- verlichting
- container
- kademuur
- drijvende vegetatie
- lichtslinger
- aanlegsteiger rondvaartboot
- keermuur verlaagde kade
- zitbank
- trap
- lijngoot
- beplantingsvak: lage bodembedekkers
- beplantingsvak: gras
- bestaande boom
- verplaatste boom
- nieuwe boom
- nieuwe boom meerstammig
- verwijderde boom
- guirlande
- poefjes
- terras
- horecazaak
- lichtmast
- pendellamp
- gevellamp
- rijksmonument

2.2.4 Rondom de Waag

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De Waag is hét icoon van de Nieuwestad, het mooiste monument dat elke toerist op de foto wil kunnen zetten. De omgeving rond de Waag verdient een kwaliteitsslag die voortborduurde op de recente aanleg van het groene Waagpleintje: meer groen en bomen, netter vormgegeven terrassen en meer speelaanleiding.

Materialisatie

De gehele Nieuwestad krijgt een afwijkende verharding van gevel tot gevel. Alle donkergrijze gladde granietstenen verdwijnen. Bestaande rode klinkers worden aangevuld met brons- en bruinrode klinkers in relatief lichte tinten om zo een mooi gemêleerde mix van warmkleurige klinkers te verkrijgen die meer verfijning en textuur aan de verharding geeft en niet te heet wordt in de zon. Dit komt de 'gemoedelijkheid' van de Nieuwestad ten goede en zorgt voor eenheid over de hele Nieuwestad.

Klinkerverharding wordt in keperverband gelegd, wat zorgt voor een visuele eenheid en een rustige basis. Aan de gevelranden is ruimte gereserveerd voor de 'gevelstrook', deze strook vangt de breedteverschillen in de rooilijn van de gevels op en wordt in halfsteensverband uitgevoerd.

De zichtbare rijbaan verdwijnt door het verwijderen van de natuursteen banden. Alleen smalle lijnen met (lijn)goten geven een indicatie van de rijbaan.

De Wirdumerdijk, Peperstraat en Sint Jacobsstraat krijgen allemaal op gelijke wijze een beëindiging van de straat door het 'omzetten' van de natuursteen band middels een lichte drempel. Dit drempeltje werkt verkeersremmend.

De banden in de straten liggen vlak in het maaiveld, waardoor een soepele overgang ontstaat tussen de verschillende gebruikszones en er geen obstakels zijn voor minder validen.

Klinkerverharding wordt in keperverband gelegd, wat zorgt voor een visuele eenheid en een rustige basis. Aan de gevelranden is ruimte gereserveerd voor de 'gevelstrook', deze strook vangt de breedteverschillen in de rooilijn van de gevels op en wordt in halfsteensverband uitgevoerd.

Op de Lange Pijp komt - gelijk met de andere pijpen in de binnenstad - de bestaande afwijkende verharding van grijze natuursteen keitjes in waaierspatroon weer terug.

De uitmonding van de stegen op de Nieuwestad wordt sprekender gemaakt door een ander klinkerverband in de gevelstrook. Een idee hierbij is om door plaatsing van een afwijkend 'vloermatje' waarin de naam van de steeg is gegraveerd deze entree van de steeg nog sprekender te maken. Ook de nieuwe inpanidige fietsenstalling krijgt een duidelijke en uitnodigende 'vloermat', waarmee deze entree verduidelijkt wordt.

Gebruik & Flexibiliteit

De gevelstrook biedt ruimte voor reclame-uitingen, smalle (mini)terrassen, beperkte uitstal van waren en gevelbeplanting. Hierdoor krijgen ondernemers de mogelijkheid om bij te dragen aan de levendigheid van de straat, zonder de verkeersstromen te hinderen. De aanlegsteiger bij de Waag blijft behouden. In de DO-fase wordt onderzocht of deze toegankelijker gemaakt kan worden door een (hergebruikt) trapje aan- of inham in- de kade.

Groen & Verblifskwaliteit

Het groene Waagpleintje - relatief recent aangelegd - blijft behouden. Ook de grote, bestaande lindebomen ten oosten van het Waagplein kunnen behouden blijven en krijgen groeiplaatsverbetering. Hier blijft terras onder de bomen gesitueerd.

Langs de zuidgevel (ten zuiden van de Waag) voor de winkels langs komt een nieuwe rij bomen in boomroosters in een 'functiestrip'.

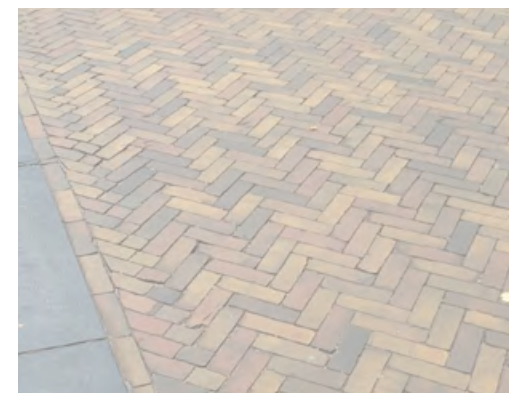
Rond de Waag worden een aantal groenvakken met meerstammige bomen in het maaiveld geplaatst, die gemoedelijke sfeer en menselijke schaal aan de Waag toevoegen, looplijnen begeleiden en het terras inbedden.

Het terras van de Waag wordt voorgesteld aan de zonnige west- en zuidzijde. Hierdoor wordt de 'voorkant' van de Waag aan de Grote Pijp levendiger. Ook komt hier een waterlement in het maaiveld, dat door subtiele lijn en kleine hoogteverschillen omsloten wordt door een rand waar je op kan zitten. Dit geeft ouders de gelegenheid zowel op het terras als op deze rand te zitten, terwijl kinderen spelen met het water. De uitwerking van dit water(speel)element volgt in de DO-fase.

In de gracht wordt ingezet op vergroening door de toevoeging van een helofytenzone met waterplanten.

Waterelement als speelaanleiding

Gemêleerde mix van warmkleurige klinkers

Terras onder de lindebomen

De Waag

Waterelement als speelaanleiding

Helofytenzone in de gracht

Groene Waagplein

Groene Waagplein

Markering van de stegen met 'vloermat'

Plankaart 1:250

Profiel 1:400

In 'oksels' bij de bruggen worden drijvende waterplanten (pompeblêdsjes) aangeplant.

Meubilair en verlichting

De verlichting aan de noord- en zuidzijde staat in dezelfde lijn als de bomenrijen en is geplaatst in de functiestrip. Onder de lindebomen tegenover Bakkerij Bart is een wens voor lichtslingers om het terras hier nog meer sfeer te geven. Dit wordt in de volgende fase onderzocht in het Lichtplan.

Overig meubilair - prullenbakken, afvalcontainers, fietsnietjes, etc. - worden in de basis altijd in de functiestrip geplaatst, of aan de noordzijde in de lijn van de bomen.

Naast de zitrand van het groene Waagplein en de zitrand bij het waterelement komen er op losse wijze geplaatste zitelementen/stoeltjes onder de bomen aan de oostkant van de Lange Pijp. Deze worden als vanzelfsprekend wel vastgezet in de verharding.

Terrassen

De precieze vorm en inrichting van terrassen wordt richting de DO-fase uitgewerkt samen met de betrokken ondernemers en stakeholders. Het voorstel voor het terras van de Waag is om deze in overleg met de horeca-ondernemer te herplaatsen aan de zonnige west- en zuidzijde. Hierdoor wordt de 'voorkant' van de Waag aan de Grote Pijp levendiger.

Ook is het de sterke wens om de Tontje Pijp vrij te spelen van terrassen, zodat winkelend publiek

een brede goede toegang heeft richting de Sint Jacobsstraat en de pijp publiek toegankelijke ruimte blijft, waar je op de leuningen kan hangen, uitkijkend over de grachten. Het vrije doorzicht over de lengterichting van de gracht is hier van belang. Hoe en in welke mate is onderdeel van de DO-uitwerking.

Impressie van het zicht vanaf Waag richting de Lange Pijp

Huidige situatie

DE WAAG

Rond de Waag ontstaat veel meer levendigheid, door de komst aan het terras en een waterelement aan de voorzijde van de Waag. Zo gaat de Waag zich meer richten op de Lange Pijp. Extra bomen, groenvakken en groen in de gracht zorgen voor een veel 'zachter' beeld. De gemoedelijkheid neemt verder toe door op losse wijze geplaatste zitelementen onder de bomen.

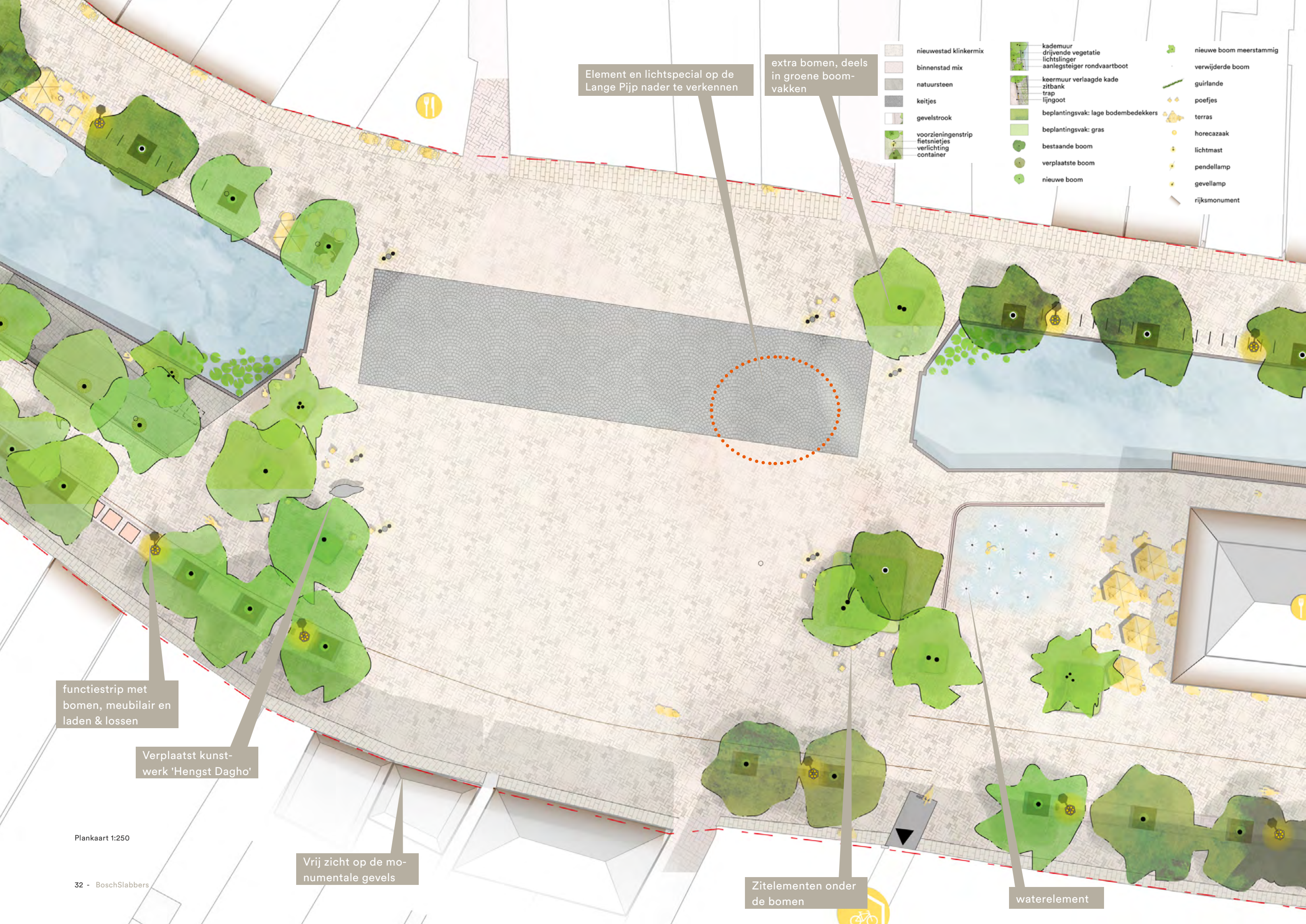
Impressie van het zicht vanaf de Lange Pijp richting de Waag

Huidige situatie

Element en lichtspecial op de Lange Pijp nader te verkennen

extra bomen, deels in groene boomvakken

functiestrip met bomen, meubilair en laden & lossen

Verplaatst kunstwerk 'Hengst Dagho'

Vrij zicht op de monumentale gevels

Zitelementen onder de bomen

waterelement

- nieuwestad klinkermix
- binnenstad mix
- natuursteen
- keitjes
- gevelstrook
- voorzieningsstrip
- fietsnietjes
- verlichting
- container
- kademuur
- drijvende vegetatie
- lichtslinger
- aanlegsteiger rondvaartboot
- keermuur verlaagde kade
- zitbank
- trap
- lijngoot
- beplantingsvak: lage bodembedekkers
- beplantingsvak: gras
- bestaande boom
- verplaatste boom
- nieuwe boom
- nieuwe boom meerstammig
- verwijderde boom
- guirlande
- poefjes
- terras
- horecazaak
- lichtmast
- pendellamp
- gevellamp
- rijksmonument

2.2.5 Lange Pijp

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De Lange Pijp vormt een prachtige open ruimte aan de Nieuwestad, maar mag intiemer en minder 'kaal'. Door toevoeging van een 'kraag' van bomen krijgt de Lange Pijp een meer menselijke schaal en meer schaduw en krijgt de ruimte rugdekking van groen. Het zicht op de mooiste gevels (de monumenten) blijft open en wordt hierdoor tevens omlijst.

Materialisatie

De klinkermix is gelijk aan de rest van de Nieuwestad. Op de Lange Pijp komt de een vlak van de grijze keitjes in waaierpatroon terug, welke de gracht markeert.

Gebruik & Flexibiliteit

Het waterelement bij de Waag geeft een speelaanleiding en biedt verkoeling op hete dagen. Tijdens evenementen is deze ruimte te gebruiken als pleinvloer.

Groen & Verblijfskwaliteit

De toevoeging van ongeveer 12-16 bomen zorgt voor een flinke vergroening. Een deel van deze bomen krijgt groene plantvakken op maaiveld. Samen dragen ze bij aan een aangenaam microklimaat en een vriendelijke, sfeervolle uitstraling.

Meubilair en verlichting

De verlichting aan de noord- en zuidzijde staat in dezelfde lijn als de bomenrijen en is geplaatst in de functiestrip. Overig meubilair - prullenbakken, afvalcontainers, fietsnietjes, etc. - worden in de basis altijd in de functiestrip geplaatst, of aan de noordzijde in de lijn van de bomen.

Onder de bomen aan de randen van de Lange Pijp komen een aantal op losse wijze geplaatste (nagelvas-te) zitelementen.

Een aantal speciale lichtmasten aan de randen van de open ruimte verlichten de Lange Pijp en zorgen voor bijzonder accent op dit grootste plein aan de Nieuwestad.

OPTIONEEL:

Element op de Lange Pijp

Op de Lange Pijp is een element gewenst dat zowel ruimte geeft om te zitten en verblijven in de namiddagzon, dat gebruikt kan worden als speelaanleiding, en dat tijdens evenementen als podium kan dienen, bijvoorbeeld voor kleinkunst. In eerste instantie is hier gedacht aan een opgetild golvend houten zitelement. De uitwerking hiervan volgt in de DO-fase in samenhang met de verlichtingsspecial en beheersaspecten. Het al dan niet aanleggen van dit element is sterk afhankelijk van beschikbaar budget voor deze special en lijkt vooralsnog niet te passen binnen de voorlopig geraamde kosten.

2.2.6 Flaneerzone aan het water

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De herinrichting van de flaneerzone aan de zuidzijde van de Nieuwestadgracht vormt de meest ingrijpende ingreep binnen het project en biedt een krachtige impuls aan de ruimtelijke kwaliteit en de beleving van het water. Het ontwerp versterkt de relatie tussen stad en gracht, waarbij de openbare ruimte wordt getransformeerd tot een aantrekkelijke lage kade. Deze fungeert als verblijfsplek en flaneerstrook, met een nadruk op groen, ontmoeting en wandelcomfort. Hier kunnen voetgangers ongehinderd wandelen, verblijven en genieten van het grachtbeeld. De verlaagde kade komt 60cm lager te liggen dan de huidige flaneerstrook. Ook de bestaande opstaande rand langs de kade wordt verlaagd, om zitten op deze kaderand beter mogelijk te maken.

Materialisatie

'Bovenop' de Nieuwestad blijft de gemêleerde warmkleurige klinkermix doorlopen. De zichtbare rijbaan verdwijnt door het verwijderen van de natuursteen banden. Alleen smalle lijnen met goten geven een indicatie van de rijbaan.

De lage kade krijgt een afwijkend materiaal, opnieuw warm van kleur en passend bij de verblijfsfunctie en de lage wereld van de kade en gracht. De exacte materialisering wordt in de vervolgfase gekozen. Ter plaatse van bomen worden hergebruikte ronde boomspiegels geplaatst.

Tussen het straatniveau en de verlaagde kade komt een gemetseld muurtje van 80 cm hoog, die op straatniveau 20 cm boven het maaiveld uitsteekt en zo voorkomt dat verkeer de lage kade op kan. In dit muurtje zit een (betonnen) keerwand verwerkt, die noodzakelijk is de zijwaartse druk van de rijloper op te vangen.

Groen & Verblijfskwaliteit

Bovenop het straatniveau lopen de bomenrijen door langs de gevels. Op de verlaagde kade krijgt het groen een veel losser karakter, dat bijdraagt aan een gemoedelijke verblijfsfeer. Meerstammige bomen met groene plantvakken brengen schaduw, verkoeling en biodiversiteit langs de lage kade. Er wordt gewerkt met een variatie aan beplantingstypen en meerstammige inheemse bomen, die zorgvuldig worden geplaatst opdat ze het zicht op monumentale panden omlijsten, nieuwe zichtlijnen over de gracht heen begeleiden en nieuwe schaduwrijke zones creëren. Langs de lage kade zal dit samenspel van schaduwrijke plekken en zonnige ruimtes zorgen voor zitgelegenheid zowel op hete als koelere dagen.

Gebruik & Flexibiliteit

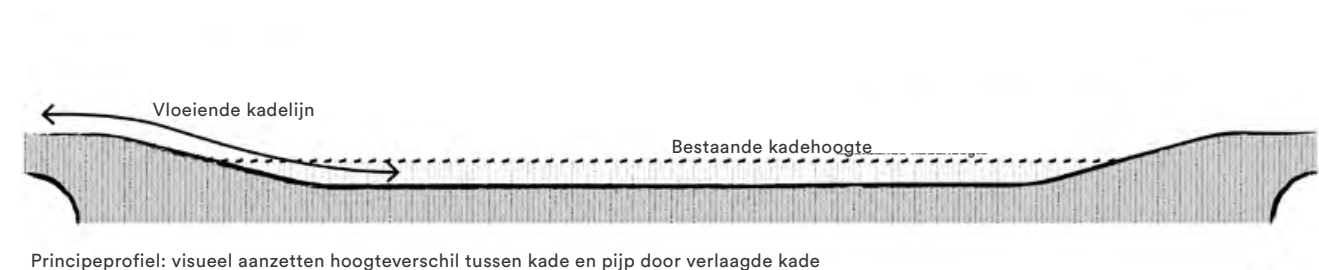
Door de transformatie van de Nieuwestad ontstaat een duidelijk onderscheid tussen de 'bovenwereld' van winkelend publiek en fietsers, en de 'benedenwereld' waar voetgangers flaneren, verblijven, met het bootje aanleggen of op de rondvaartboten wachten.

Meubilair en verlichting

De verlichting aan de noord- en zuidzijde staat in dezelfde lijn als de bomenrijen en is geplaatst in de functiestrip. Overig meubilair - prullenbakken, afvalcontainers, fietsnietjes, etc. - worden in de basis altijd in de functiestrip geplaatst, of aan de noordzijde in de lijn van de bomen.

Langs de lage kade komen houten zitelementen tegen de muur aan.

De Lage kade krijgt speciale eigen verlichting, bijvoorbeeld door lichtslingers. De uitwerking van de verlichting volgt in het VO en DO. Hierdoor wordt ook 's avonds de gemoedelijke sfeer versterkt.

Historisch gezien waren de kades lager dan nu

Verlaagde kade met flauw oplopende hellingbanen en bomen

Verlaagde kade als luwe flaneerzone aan het water

Transparante wilgenbomen op de lage kade

Waar mogelijk blijven be-
staande bomen behouden

Gevelstrook

Brede lage kade als
verblijfsplek

Extra bomen

Vrij zicht op de mo-
numentale gevels

Nieuwe bomenrij in
de 'functiestrip'

LEGENDA

	nieuwestad klinkermix		kademuur drijvende vegetatie lichtslinger aanlegsteiger rondvaartboot		nieuwe boom		lichtmast
	binnenstad mix		keermuur verlaagde kade zitbank trap lijngoot		nieuwe boom meerstammig		pendellamp
	natuursteen		beplantingsvak: lage bodembedekkers		verwijderde boom		gevellamp
	keitjes		beplantingsvak: gras		guirlande		rijksmonument
	gevelstrook		bestaande boom		poefjes		
	voorzieningsstrip fietsnietjes verlichting container		verplaatste boom		terras		
					horecazaak		

Impressie van het nieuwe straatprofiel aan de zuidzijde van de Nieuwestad

Huidige situatie

Huidige situatie

Verblijfskwaliteit: optioneel laag vlonder

Aan de noordzijde van de gracht is het de wens ter hoogte van het historische trapje in de kademuur nabij de boekenwinkel een laaggelegen vlonder te plaatsen in de gracht. Hierdoor wordt het mogelijk aan de gracht te zitten zonder iets op het terras te hoeven bestellen, wat de inclusiviteit van de buitenruimte ten goede komt. Deze optie wordt in de vervolgfase verder onderzocht en is afhankelijk van budget en uitvoeringsaspecten.

Op deze zonnige plek kan dit vlonder als verblijfsplek gaan fungeren om te zonnen, een boek te lezen of je eigen lunch te nuttigen. Zwemmen is niet toegestaan in de gracht.

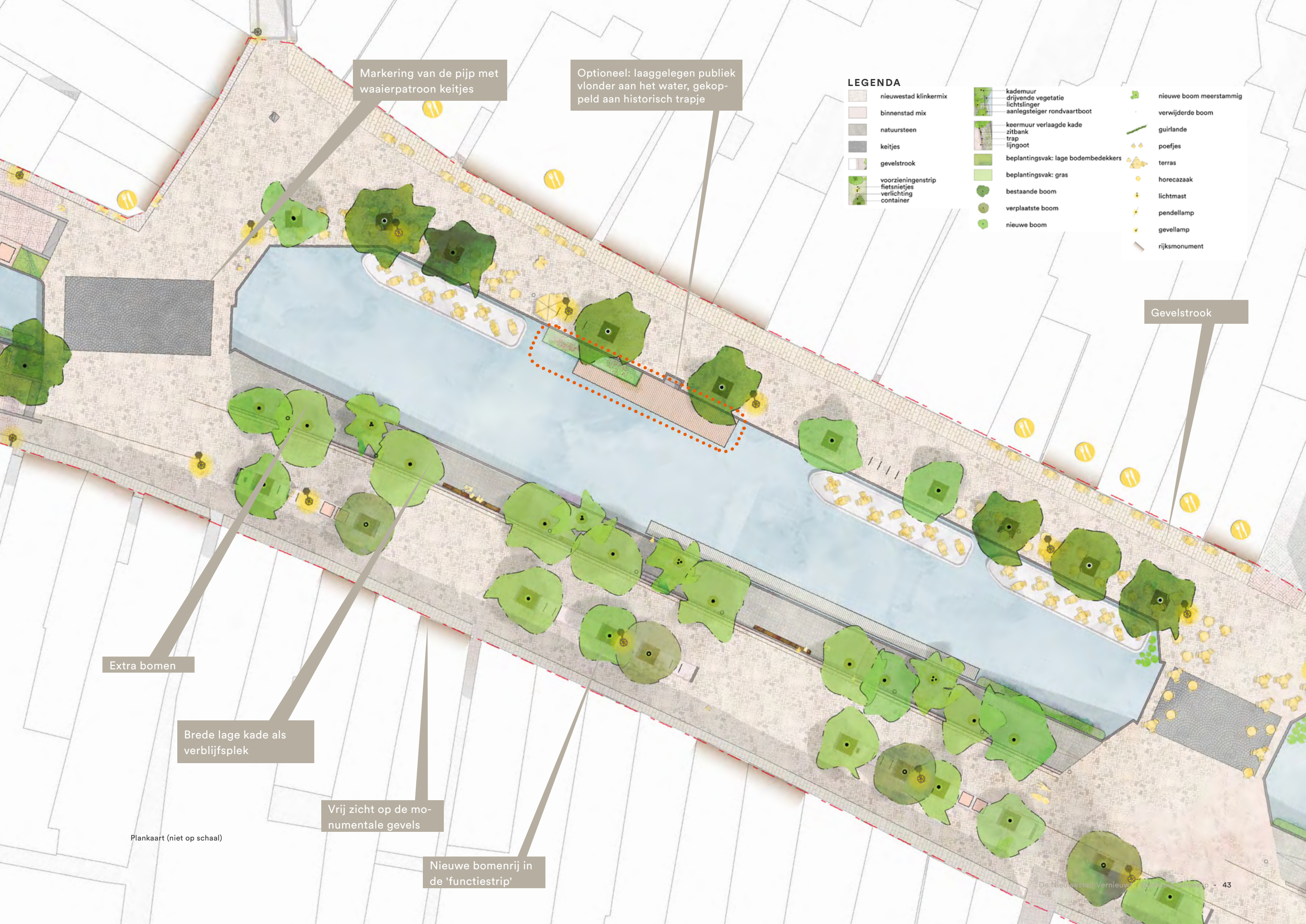
Warmbeige natuursteen greskeien krijgen een groene voeg

Laag vlonder aan het water in de zon

Laag vlonder als openbare verblijfsplek

Markering van de pijp met
waaierpatroon keitjes

Optioneel: laaggelegen publiek
vlonder aan het water, gekop-
peld aan historisch trapje

- LEGENDA**
nieuwestad klinkermix	kademuur
drijvende vegetatie
lichtslinger
aanlegsteiger rondvaartboot	nieuwe boom meerstammig
binnenstad mix	keermuur verlaagde kade
zitbank
trap
lijngoot	verwijderde boom
natuursteen	beplantingsvak: lage bodembedekkers	guirlande
keitjes	beplantingsvak: gras	poefjes
gevelstrook	bestaande boom	terras
voorzieningsstrip
fietsnietjes
verlichting
container	verplaatste boom	horecazaak
	nieuwe boom	lichtmast
		pendellamp
		gevellamp
		rijksmonument

Gevelstrook

Extra bomen

Brede lage kade als
verblijfsplek

Vrij zicht op de mo-
numentale gevels

Nieuwe bomenrij in
de 'functiestrip'

Plankaart (niet op schaal)

2.2.7 Nieuwestad - westzijde

RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De herinrichting van de Nieuwestad-west richting de Westerplantage/Prinsentuin legt de nadruk op vergroening en verblijfskwaliteit. De auto wordt niet meer toegestaan langs de 'lus' op het westelijk deel van de Nieuwestad en kan alleen nog maar van Groot Schavernek naar Klein Schavernek. Parkeervakken verdwijnen. Hierdoor is ruimte voor de toevoeging van bomen, plantvakken en zitplekken en ontstaat een geleidelijke overgang tussen de historische binnenstad en de Westerplantage.

Materialisatie

De klinkermix is gelijk aan de rest van de Nieuwestad. Op de Duco Martenapijp én op de Westerpijp komt een vlak van grijze natuursteen keitjes in waaierpatroon, welke de gracht markeert. Met deze laatste ingreep zijn hiermee alle pijpen in de binnenstad op een gelijke wijze behandeld, wat bijdraagt aan herkenning van de historische pijpen en een eenduidig straatbeeld. Om de snelheid van fietsers die fietsen tussen Westerplantage en Nieuwestad extra af te remmen, wordt het maaiveld op de pijp iets 'bol' gelegd. Dit zorgt voor een verkeersremmende werking en sluit mooi aan bij de overige bolstaande pijpen. De doorgaande lijn van de gracht wordt zo beter herkenbaar door de binnenstad.

De natuursteen banden geven - net als in de huidige situatie - vanaf één zijde het onderscheid aan tussen de rijloper en de voetgangerszone langs de gevels. Aan de grachtzijde is een subtiele markering door smalle lijnen met goten.

De Torenstraat, Groot Schavernek en Klein Schavernek krijgen allemaal op gelijke wijze een beëindiging van de straat óp de Nieuwestad, door het 'omzetten' van de natuursteen band middels een lichte drempel. Dit drempeltje markeert de entree op de Nieuwestad en werkt tevens verkeersremmend. De banden in de straten liggen vlak in het maaiveld, waardoor een soepele overgang ontstaat tussen de verschillende gebruikszones en er geen obstakels zijn voor minder validen.

Ook hier geldt: klinkerverharding in keperverband en een 'gevelstrook' uitgevoerd in halfsteensverband.

Groen & Verbinding met de Westerplantage

De groene verbinding tussen de Westerplantage en de Nieuwestad wordt gecreëerd door de toevoeging van zes extra (meerstammige) bomen en een aantal forse plantvakken. Ter plaatse van het Stadhuis wordt de Stadhuisuin doorgetrokken tot óp de Nieuwestad middels een groot plantvak. De verblijfskwaliteit van het meest westelijke stukje Nieuwestad tussen Torenstraat en Westerplantage wordt versterkt door het creëren van een zone met groenvakken, bomen en terrassen.

Langs de gevel van het Stadhuis op de hoek van de Torenstraat is het voorstel om gevelklimmers toe te passen, die de architectuur verzachten en bijdragen aan een aangename, groene sfeer. Ook worden twee guirlandes voorgesteld: één op het begin van de Torenstraat en één ter plaatse van de westelijke entree van de Nieuwestad vanaf de Westerplantage. Uitwerking hiervan volgt in de vervolgfase, in afstemming met pandeigenaren.

Verblijfskwaliteit aan de Gracht

Aan de noordelijke grachtzijde worden twee zitplekken met bankjes geïntegreerd in het groen, waardoor een intieme verblijfsplek ontstaat waar bezoekers kunnen ontspannen met uitzicht op het water. De combinatie van groen en zitelementen maakt de kade tot een aangename plek voor ontmoeting en rust.

Meubilair en verlichting

De verlichting aan de noord- en zuidzijde van de gracht staat conform de huidige verlichting aan de gevel. Op het meest westelijke stukje komt de verlichting boven de rijloper aan kabels te hangen (pendelverlichting).

Op de zuidelijke grachtzijde komen tussen de bomen ruimte voor fietsparkeren en groene boomspiegels. De ruimere fietsparkeervoorziening zorgt ervoor dat vanaf deze zijde -het verst van de inpandige fietsenstalling - ook voldoende fietsparkeergelegenheid is.

groene tuin Stadhuis tot óp de Nieuwestad

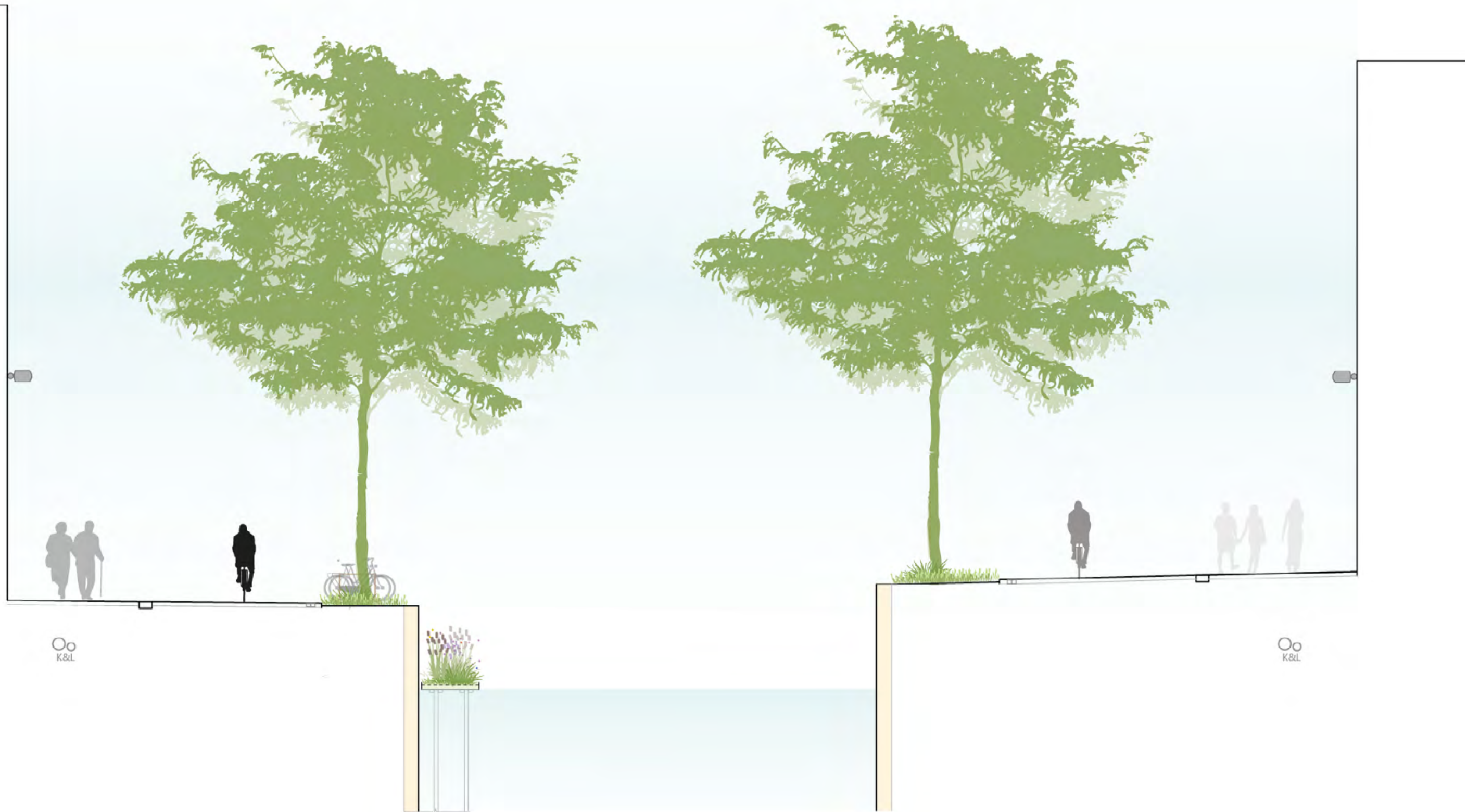
gevelklimmers

Zitplekken tussen het groen aan het water

Ruimte voor fietspar-
keren en bomen met
groene boomspiegels

LEGENDA

nieuwstad klinkermix	kademuur	nieuwe boom	lichtmast
binnenstad mix	drijvende vegetatie	nieuwe boom meerstammig	pendellamp
natuursteen	lichtslinger	verwijderde boom	gevellamp
keitjes	aankomstgeiger rondvaartboot	guirlande	rijksmonument
gevelstrook	keermuur verlaagde kade	poefjes	
voorzieningsstrip	zitbank	terras	
fietsnietjes	trap	horecazaak	
verlichting container	lijngoot		
	beplantingsvak: lage bodembedekkers		
	beplantingsvak: gras		
	bestaande boom		
	verplaatste boom		

Huidige situatie

Zicht vanaf de zuidzijde van de Nieuwestad-west richting de Westerplantage

Stadhuistuin

Groen langs de gevel op de hoek van de Torenstraat

Omzetten van de natuursteen band op aanliggende straten

Speelaanleiding op kademuur ter plaatse van vlinder

3. Een gelaagd ontwerp

3.1 Decompositie

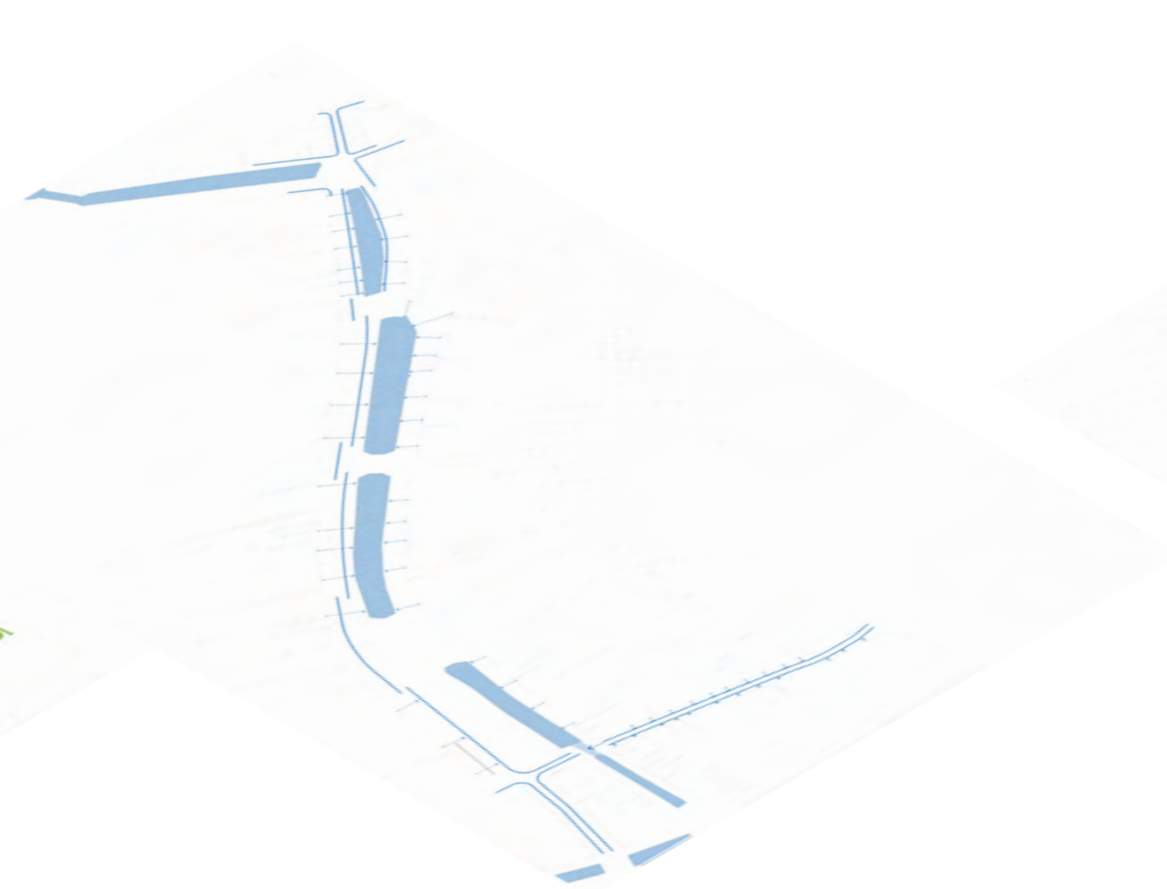
De herinrichting van de Nieuwestad en haar zijstraten is opgebouwd uit verschillende ruimtelijke lagen die samen een integraal en samenhangend ontwerp vormen. Binnen deze lagen spelen thema's als groen, klimaatadaptatie, verblijfskwaliteit, mobiliteit en materialisatie een essentiële rol.

Het ontwerp voor de herinrichting van de Nieuwestad is opgebouwd uit verschillende lagen. Deze gelaagde aanpak zorgt ervoor dat alle aspecten van de stedelijke omgeving – van infrastructuur en mobiliteit tot groenvoorzieningen en verblijfskwaliteit – op een integrale wijze worden meegenomen. Door de decompositie van de plankaart wordt inzichtelijk hoe de verschillende ontwerpprincipes en functionele elementen, zoals beplanting, routing, bestrating, waterafvoer, verlichting en straatmeubilair, op elkaar inspelen en bijdragen aan een harmonieuze en goed doordachte inrichting van het gebied. In dit hoofdstuk wordt per paragraaf het ontwerp uiteengelegd in een thematische beschrijving en themakaart. De themalagen zijn als volgt:

1. Groenstructuur
2. Biodiversiteit
3. Klimaat
4. Verkeer
5. Verblijf & wandelen
6. Programma
7. Zichten & monumenten
8. Materialisatie
9. Meubilair

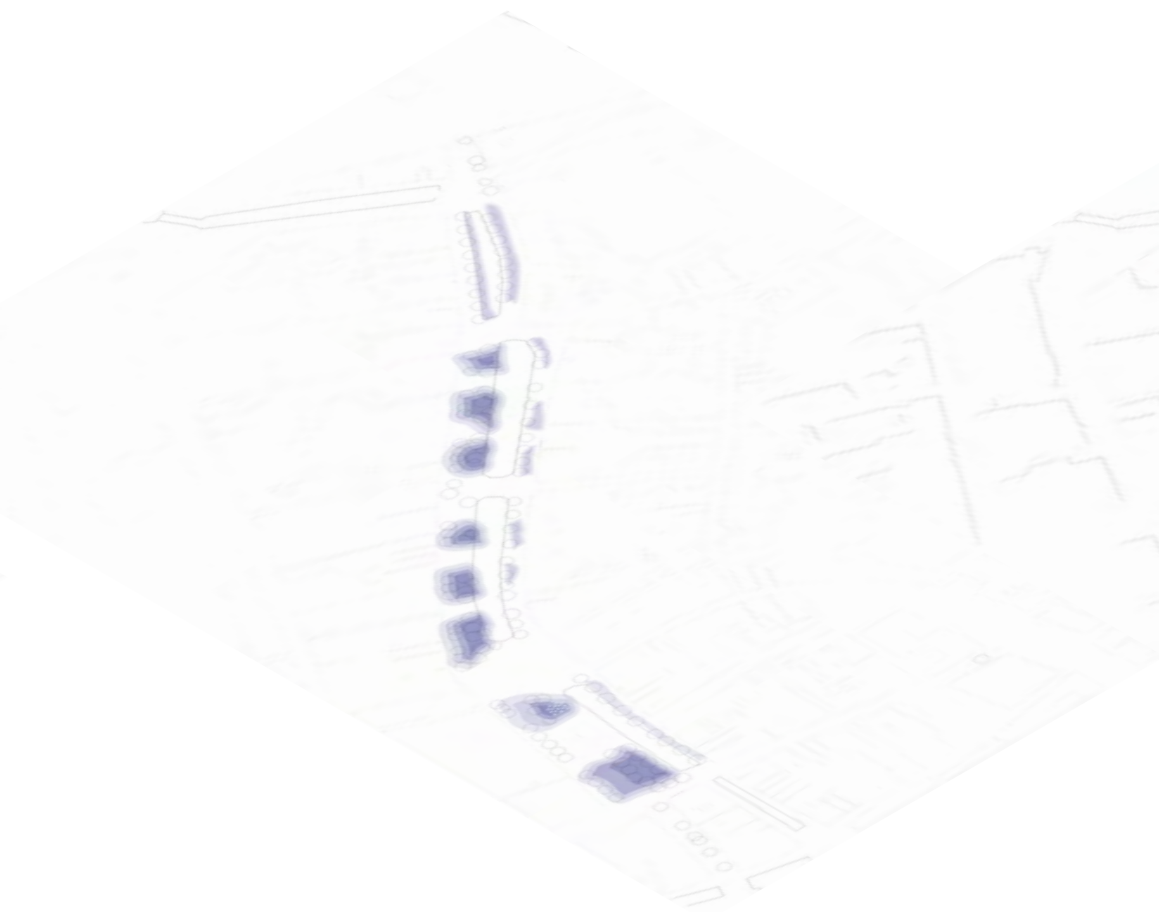
1. vergroenen

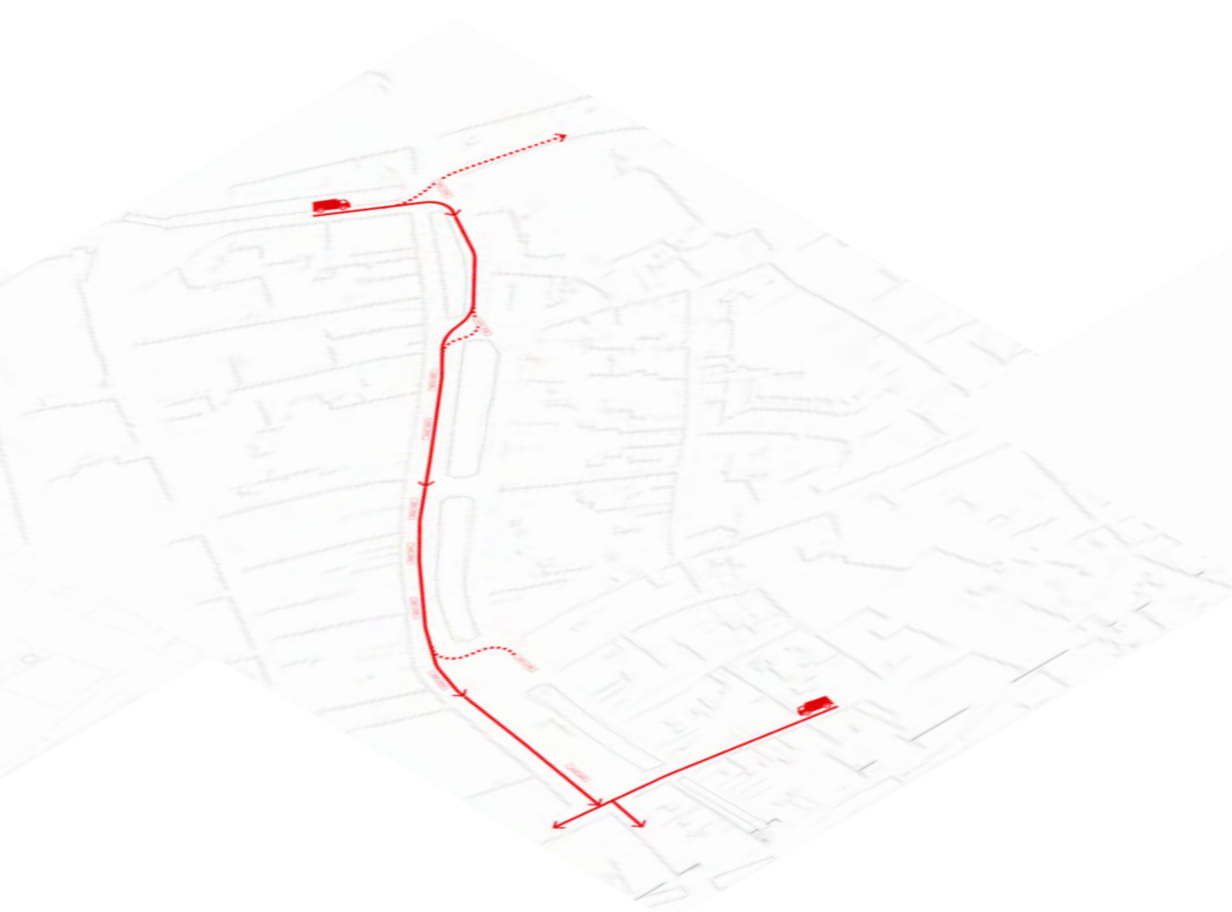
2. biodiversiteit

6. programma

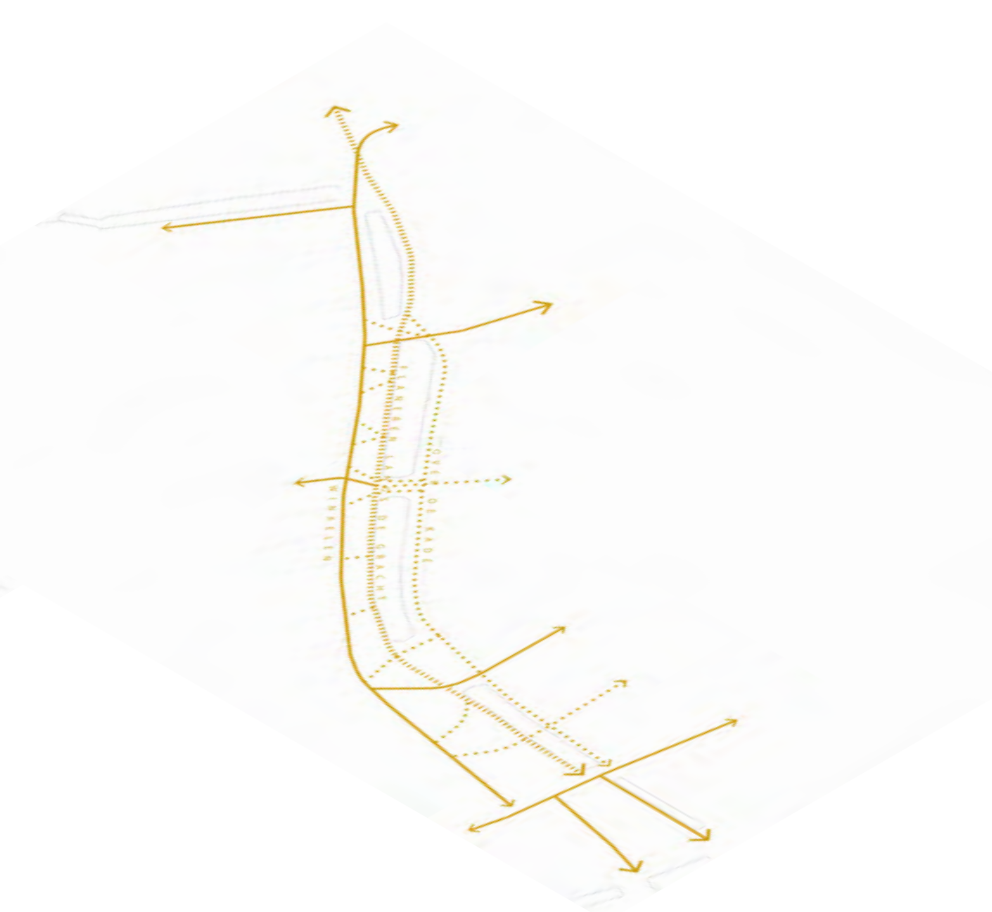

3. *klimaat*

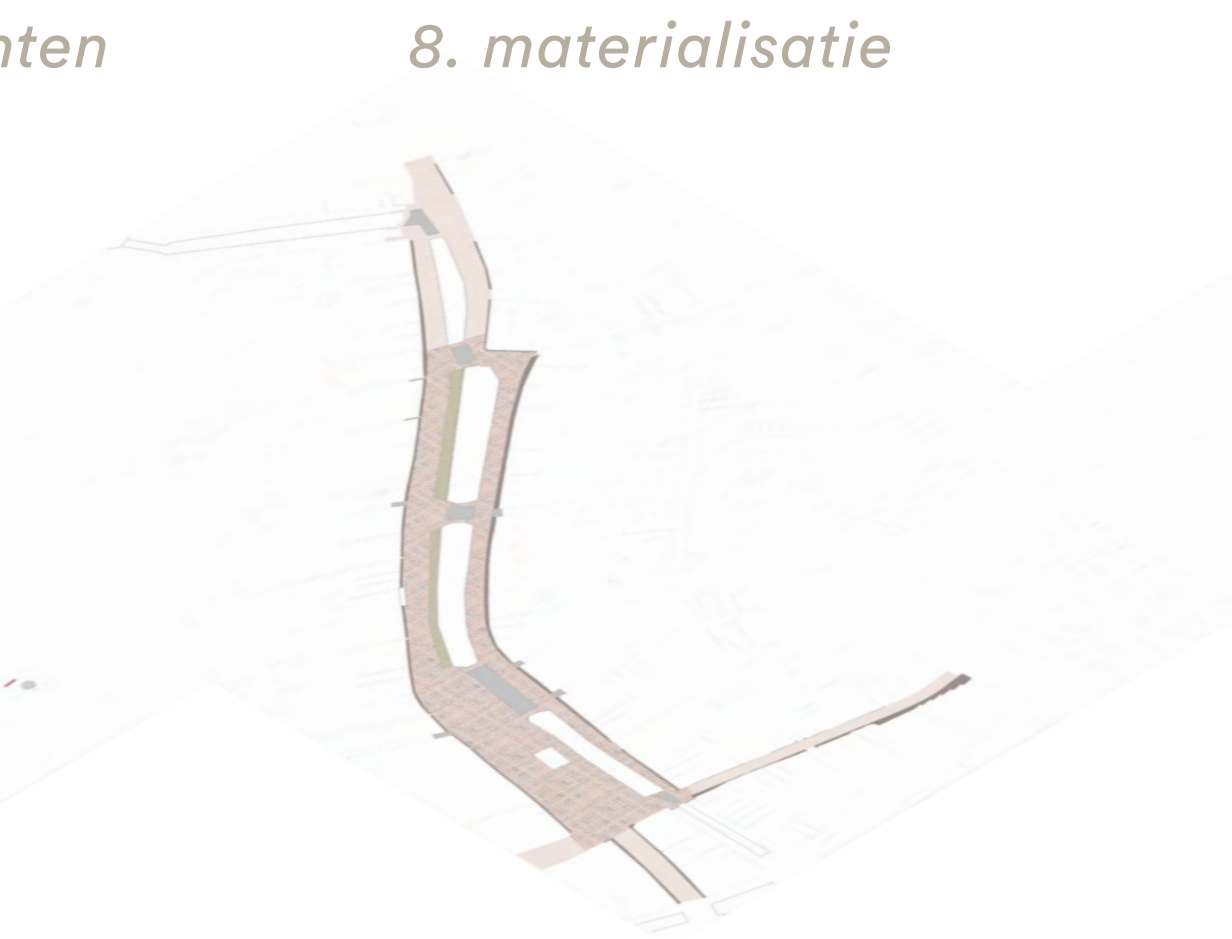
4. *verkeer*

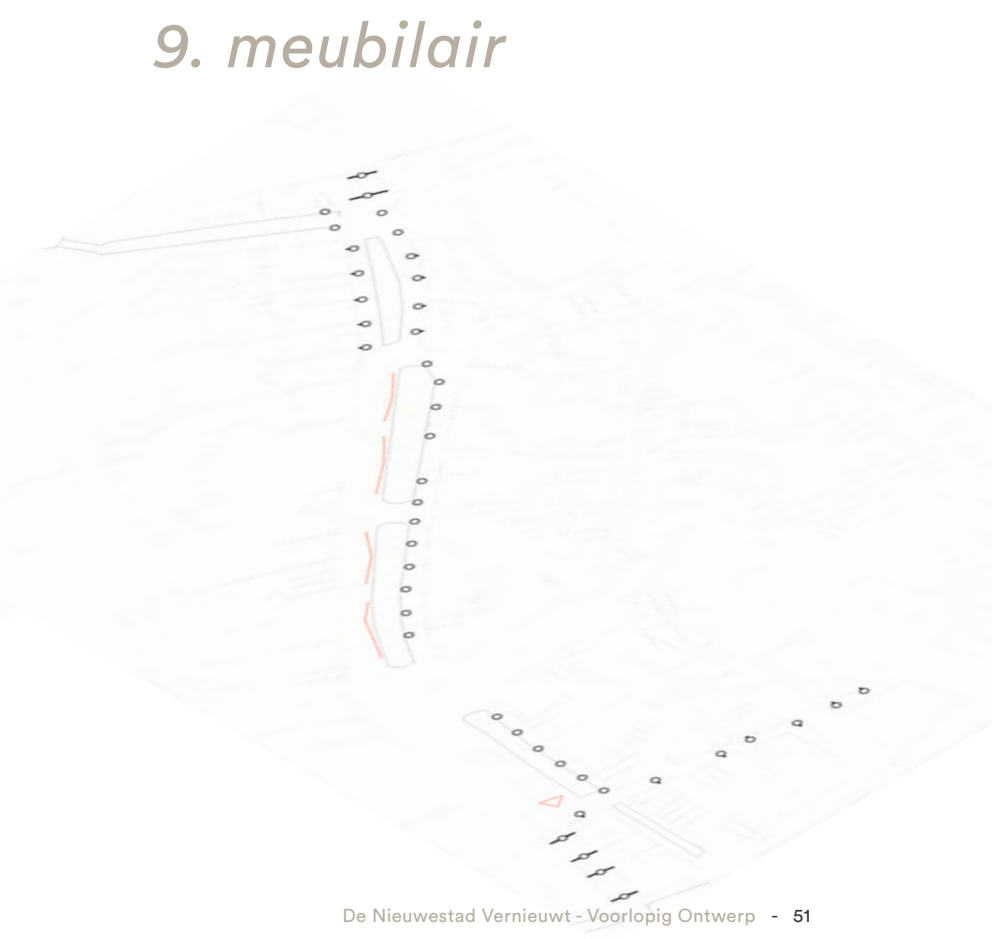
5. *verblijf/ wandelen*

7. *zichten/ monumenten*

8. *materialisatie*

9. *meubilair*

3.2 Vergroenen

VERGROENING IN HET HISTORISCHE CENTRUM VAN LEEUWARDEN

Naast 'verbinden' en 'verwaarden' is 'vergroenen' een belangrijke opgave voor de Nieuwestad. De Nieuwestad is van oorsprong een handelskade en onderdeel van het dichtbebouwde, historisch meer stenige centrum. Ook is het een beschermd stadsgezicht.

Vergroening op deze plek vraagt om zorgvuldige keuzes die passen binnen de historische context, waarbij ruimtelijke kwaliteit, cultuurhistorie en gebruikswaarde in balans blijven. Om dit te realiseren, worden vijf strategische tools toegepast:

1. Groen in de derde dimensie

Vanwege de grote ruimtelijke claim en daardoor beperkte ruimte op maaiveldniveau ligt de nadruk op vergroening in de verticale en bovenliggende lagen; de derde dimensie. Dit betekent een focus op extra bomen voor bladerdak, gevelgroen, guirlandes (groene slingers boven de straten in afstemming met pandeigenaren) en vergroening in de gracht.

2. Uitbreiding en diversificatie van het bomenbestand

Bomen spelen een cruciale rol in het verbeteren van het klimaat, het verhogen van de biodiversiteit en het versterken van de historische beleving. Het aantal bomen in de Nieuwestad stijgt flink, van 87 naar ongeveer 135-145.

Ook in de binnenstad dragen bomen en planten bij aan de biodiversiteit. En aan het voorkomen van hittestress door het geven van schaduw op hete dagen. Om te zorgen dat de beplanting zowel klimaatrobuust, plaagresistent als biodivers is, werken we met de volgende regels:

- Minstens 70% van de beplanting bestaat uit inheemse soorten, wat bijdraagt aan de biodiversiteit en ecologische waarde van de binnenstad.
- Er wordt een mix toegepast van diverse boomsoorten, waardoor de beplanting plaagresistenter en klimaatrobuuster is.
- We werken met zowel bomen van de eerste als

de tweede orde en zowel enkel- als meerstammigen, waardoor er een gelaagd beeld ontstaat met menselijke schaal, dat bijdraagt aan de gemoedelijkheid.

3. Strategische robuuste groenvakken

Op de 'koppen' van de Nieuwestad worden robuuste groenvakken aangelegd: zowel bij de Waag als aan de westzijde van de Nieuwestad (richting Westerplantage) komen grote groenvakken in het maaiveld met beplanting en bomen.

Op de lage kades worden clusters van bomen in een groene voet geplaatst. Aandachtspunt bij bestaande bomen is het behoud van het worteldek, hierbij zijn met name lage bodembedekkers mogelijk. Nadere detaillering volgt in het DO.

4. Behoud en versterking van ondergrondse boomvoorzieningen

Om gezonde bomen te krijgen is ondergronds veel ruimte nodig. Bij de vergroening van de Nieuwestad wordt rekening gehouden met bestaande ondergrondse boomvoorzieningen en krijgen nieuwe bomen ook ondergronds de ruimte. Door zorgvuldig ontwerp en boomkeuze wordt gegarandeerd dat wortelgroei en infrastructuur in harmonie samengaan, zonder schade of beperkingen voor ondergrondse installaties.

5. Ondernemers en inwoners helpen mee!

Door ruimte te bieden in de 'gevelstrook' aan geveltuintjes, groene gevelklimmers en plantpotten kunnen inwoners en ondernemers actief bijdragen aan het vergroenen van de Nieuwestad en aangrenzende straten. Hiertoe kan de gemeente plantgoed en de aanleg van kleine geveltuintjes aanbieden.

Met deze strategieën wordt vergroening niet alleen esthetisch en functioneel versterkt, maar wordt ook de historische identiteit van de Nieuwestad gerespecteerd en toekomstbestendig gemaakt.

WAT KUNT U ZELF BIJDAGEN?

- **Meer geveltuintjes s.v.p.** Geveltuintjes in de 'gevelstrook' dragen sterk bij aan de groene en bloemrijke uitstraling van de straten! U kunt zelf bijdragen door de aanleg van kleine geveltuintjes. Zaai bijvoorbeeld Stokrozen of Akelei langs de rand van de gevel of naast de regenpijp, of plant een klimroos of blauwe regen langs een draad. Maak eventueel gebruik van gemeentelijke hulp middels vergroenings-budget voor plantmateriaal, doe dit eventueel in samenwerking met de lokale vergroeningsclubs.
- **Bloempotten** Ook door het neerzetten van bloempotten of kleine boompjes in grote potten langs de gevel helpt u de vergroening.

Highlights van het ontwerp

- Een 50-60tal extra bomen!
- Nadruk op groen in 3e dimensie (bladerdak, langs geveldraden, in gracht)
- Nieuwe bomen krijgen goede ondergrondse voorzieningen en kunnen minimaal 40 jaar vooruit!
- Mix van boomsoorten en type: klimaatbestendig en diverser beeld door meerstammigen, 1e en 2e orde
- 60m drijvend groen in de gracht
- Robuuste groenvakken bij de 'koppen' bij de Waag en Nieuwestad-west richting Westerplantage.
- >70% inheemse soortenmix die bijdragen aan de biodiversiteit, zowel voor bomen als beplanting

LEGENDA

- bestaande boom
- verplaatste boom (indicatief)
- nieuwe boom
- nieuwe boom - meerstammig
- guirlandes
- groenvakken
- drijvende planten

BOMENPLAN

Bomen worden strategisch gepositioneerd om schaduw te bieden, regenwater te verwerken en om karakteristieke zichtlijnen naar monumentale gebouwen te behouden. Er wordt gewerkt met een combinatie van meerstammige bomen en solitaire bomen, zorgvuldig afgestemd op de ruimtelijke context en de schaal van de straat.

Concept: Groene koppen als entree en informele boomstructuur in het middendeel

De uiteinden van de Nieuwestad krijgen een duidelijke stevigere groene uitstraling. Deze 'groene koppen' versterken de verbinding met de Westerplantage/Prinsentuin en zorgen voor een uitnodigende 'entree' tot de Nieuwestad: Je komt binnen onder het bladerdak. Het centrale deel van de Nieuwestad krijgt een lossere, minder statige structuur. Aan de noord- en zuidkant komen 'losse' bomenrijen van verschillende soorten die de gevelijn volgen. In de tussenzone langs de gracht komen speels verspreide boomgroepen van verschillende (meerstammige) soorten, waardoor een informele, gemoedelijke sfeer ontstaat.

Nieuwe versus bestaande bomen

De bestaande bomen aan de Nieuwestad zijn middels een Bomen Effect Analyse (BEA) onderzocht. Op basis hiervan is zorgvuldig afgewogen welke bestaande bomen behouden, vervangen of verplaatst kunnen worden. Een flink deel van de oudere bomen is aan verbetering of vervanging toe, doordat deze bomen ondergronds nooit goede voorzieningen hebben gekregen. Op naastgelegen kaart is aangegeven welke bomen behouden, verplaatst of vervangen worden en waar nieuwe bomen gepland zijn. De exacte boomlocaties (met name in relatie tot herplant) worden in de vervolgfase definitief vastgelegd.

Boomsoorten

Op de Nieuwestad zijn nu diverse soorten lindebomen

te vinden. Op het bestaande groene Waagpleintje zijn de Scharlaken eik (*Quercus Coccinea*), Acacia (*Robinia Pseudoacacia 'semperflorens'*) en Zilverlinde (*Tilia Tomentosa 'Doornik'*) aangeplant. Nieuwe boomsoorten zijn minimaal 70% inheems, zijn klimaatrobuust en voldoende soortendivers om zo een prettige mix van soorten te krijgen. Hierbij wordt gedacht aan de volgende soorten:

Enkelstammige hogere soorten:

- Op straatniveau: Winterlinde (inheems, drachtplant voor de bij, weinig gevoelig voor luisaantasting), Zoete Kers (inheems, bloeiend), Esdoorn, Gleditia (tbv transparantie)
- Op lage kade: Inheemse 'natte soorten', Zwarte Els (bijv. *alnus glutinosa laciniata*) en (meerstammige) Wilg, 5% ruwe berk
- Rond de Waag mag verbijzondering: Moerbij (special) of Magnolia

Meerstammigen en lagere soorten:

- Vuilboompje - inheems, waardboom voor vlinders
- Magnolia - exoot, mooie bloeiwijze
- Europese Vogelkers - inheems

Definitieve keuze in boomsoorten volgt in de DO fase.

Plantmaten

Zowel enkelstammigen als meerstammigen worden met een forse plantmaat aangeplant om meteen al een stevig groen beeld te geven. Hierbij wordt gedacht aan plantmaat 50/60. De definitieve plantmaten volgen in de DO uitwerking.

Ondergrondse boomvoorziening

De toekomstbestendigheid van de boom staat of valt met de ondergrondse voorziening. Bestaande ondergrondse boomvoorzieningen blijven behouden. Nieuwe bomen krijgen goede ondergrondse voorzieningen en kunnen minimaal 40 jaar vooruit. Hierbij wordt rekening gehouden met de 'circle of life': lucht, bodem, organische stof. De technische uitwerking van de ondergrondse boomvoorzieningen volgt in de DO fase.

Alnus glutinosa laciniata

Zoete kers in bloei

Meerstammige wilg (*Salix Alba*)

Gleditia triacanthis

Europese vogelkers in bloei

Winterlinde

Tussenstand bomen in het VO- ontwerp

Er staan momenteel 87 bomen binnen het projectgebied. Voor het VO- ontwerp geldt dat:

- 48 bomen blijven behouden op de huidige plek. Ze zijn van voldoende kwaliteit zodat ze minimaal 10 jaar vooruit kunnen;
- 20 bomen worden herplant binnen gebied;
- 19 bomen worden vervangen, doordat de boomkwaliteit niet voldoet (18x) of de boom functioneel niet goed staat (1x);
- 53 nieuwe bomen komen erbij ten opzichte van de huidige situatie, waarvan 12 meerstammige bomen zijn.
- De voorlopige totaalstand komt hiermee op 140 bomen.

Deze telling is een voorlopige stand op basis van het VO- ontwerp. In de uitwerking kunnen er lokaal nog kleine wijzigingen plaatsvinden, we houden daarom rekening met een 50-60 nieuwe bomen, boven het bestaande aantal van 87. Dit betekent voor het middele van de Nieuwestad ongeveer een verdubbeling van het aantal bomen. Aan de noordzijde van de gracht zal ongeveer de helft van de bomen vervangen moeten worden, doordat hier de grootste hoeveelheid aan bomen van zeer matige tot slechte kwaliteit zit. In de Westzijde van de Nieuwestad en in de Sint Jacobsstraat kunnen er wegens ruimtegebrek slechts beperkt extra bomen worden toegevoegd.

LEGENDA

- bestaande boom behouden
- verplaatste boom (indicatief)
- nieuwe boom - enkelstammig
- nieuwe boom - meerstammig
- te vervangen boom - slechte staat
- te verplaatsen boom
- 64 boomnummer Boom Effect Analyse

MAAIVELD, GEVELS EN WATERGANGEN

Vanwege de beperkte ruimte op maaiveldniveau ligt de nadruk op vergroening in de verticale en bovenliggende lagen. Dit betekent een focus op klimmend groen langs de gevels en vergroening van de gracht. Daarnaast worden er ook een aantal robuuste plantvakken gecreëerd op maaiveld.

Groen op maaiveld

Op de 'koppen' van de Nieuwestad worden robuuste groenvakken aangelegd: zowel bij de Waag als aan de westzijde van de Nieuwestad -richting Westerplantage- komen grote groenvakken in het maaiveld met beplanting en bomen.

Op de lage kades worden clusters van bomen in een groene voet geplaatst. Aandachtspunt bij bestaande bomen is het behoud van het worteldek, hierdoor zijn met name lage bodembedekkers mogelijk. Nadere detaillering volgt in het DO.

Guirlandes

Guirlandes (groene slingers over de straat) en klimmers langs draden aan de gevel dragen sterk bij aan groen beeld zonder veel ruimte in beslag te nemen. Binnen het plan is als ambitie opgenomen:

- 4-8 nieuwe guirlandes over de straat
- verkennen van vergroening van de gevel t.p.v. het Stadhuis/Torenstraat
- verticale groendraden ter plaatse van de in pandige fietsenstalling in de Sint Jacobsstraat.

In de vervolgfase zal dit in afstemming met pandeigenaren verder worden uitgewerkt.

Drijvend groen

De vergroening van de gracht wordt gerealiseerd door het toevoegen van 60 meter drijvende oeverplanten op kokosmatten langs de kademuur. Nieuw metselwerk aan de kademuren wordt bij voorkeur uitgevoerd met kalkhoudende mortel ter bevordering van de spontane vestiging van muurvarens (nader te onderzoeken in de uitwerking).

De kokosmatten zijn voorbeplant met helofytsoorten zoals gele lis, kattestaart en egelskop. In de luwe oksels van de bruggen worden waterplanten (gele plomp) aangeplant. De helofyten en waterplanten geven samen een bijdrage aan een gezond onderwaterleven en de waterkwaliteit. Dit creëert schuilplaatsen voor aquatische soorten, zoals doelsoort de rietvoorn.

De helofytenzones vragen om beheer. Er is bewust rekening gehouden met de plaatsing opdat er minder makkelijk afval in de zones wordt gegooid. Dit blijft echter een aandachtspunt.

Gevelgroen

Gevelgroen draagt bij aan een aangenaam groen beeld en verkoeling, zonder veel ruimte in beslag te nemen. Door middel van gevelklimmers en plantenbakken in de gevelstrook worden stenen wanden verzacht en krijgt de openbare ruimte een natuurlijke, groene uitstraling. De strategie hiertoe wordt nader uitgewerkt in de DO fase.

3.3 Biodiversiteit

ECOLOGIE

In de herontwikkeling van de Nieuwestad wordt het bevorderen van ecologie en biodiversiteit als waardevol gezien voor het creëren van een gezonde en leefbare stad. Beplanting speelt een belangrijke rol bij het versterken van het stedelijk ecosysteem. Door ecologische principes in het ontwerp van de openbare ruimte toe te passen, wordt de Nieuwestad niet alleen aantrekkelijker voor de mens, maar ook voor plant- en diersoorten.

Door onze stadsecologe is een korte scan gemaakt van de aanwezige soorten en de kansen voor biodiversiteit. Hier zijn een aantal doelsoorten uitgekomen waar op zal worden gefocust. Dit zijn:

- De meervleermuis
- De blankvoorn
- Muurvarens

Per soort wordt kort beschreven wat wensen zijn en hoe hier mee is omgegaan.

Meervleermuis

De meervleermuis gedijt goed bij het water van de gracht en gebruikt bomenlijnen als vliegroute. Voor de soort geldt:

- Veel bomen als vlieglijn --> aanplant van veel extra bomen langs de gracht bieden een veilige lijn voor vleermuizen om zich te verplaatsen en hun jachtgebied te benutten;
- Een donkere zone in het midden, het water van de gracht dient onverlicht te zijn --> verlichting wordt niet te dicht langs de gracht geplaatst. Wel is hier een relatie met sociale veiligheid en een prettige verblijfsruimte, die juist wel om verlichting vraagt;
- Mogelijkheden voor creëren zomerverblijf --> aanwezig door de vele historische panden in de omgeving.

Blankvoorn

De blankvoorn gedijt goed in schoon water tussen waterplanten:

- 60 meter lengte aan drijvende helofyten en waterplanten zorgen voor schoner water, paaiplaats en schuilgelegenheid;
- Donker water --> verlichting wordt niet te dicht langs de gracht geplaatst. Wel is hier een relatie met sociale veiligheid en een prettige verblijfsruimte, die juist wel om verlichting vraagt;
- De steigers voor de rondvaartboten worden in de toekomst mogelijk uitgebreid, dit kan botsen met het aquatische leven.

Muurvarens

Muurvarens komen van nature voor op de kademuren van de binnenstad. Langs de Nieuwestad zijn er weinig varens, terwijl in het aangrenzende Nauw wel varens zitten. Dit heeft deels te maken met de relatief nieuwe kademuren, waar geen specie inzit die makkelijk plantjes toelaat. Wel komen er veel mossen voor op de kades.

- Kalkhoudende voegen --> nieuw voegwerk krijgt wanneer mogelijk kalkhoudende mortel ter bevordering van spontane ontwikkeling van muurplantjes. Deze kans wordt onderzocht bij de uitwerking in de vervolgfase.

Inheemse beplanting

De groene infrastructuur in de Nieuwestad wordt verder versterkt door de toevoeging van een breed scala aan inheemse beplanting, die niet alleen esthetisch waardevol is, maar ook de biodiversiteit bevordert. Het planten van diverse bomen en beplanting draagt bij aan het ondersteunen van lokale diersoorten, zoals insecten, vogels en kleine zoogdieren. Deze flora fungeert als een leefgebied voor verschillende dieren en helpt de stedelijke biodiversiteit te behouden en versterken.

Muurvaren

Muurvaren

Utrechte singel

De Grift, Apeldoorn

LEGENDA

- vleermuisroute
- visleven
- helofyten, biotoop voor blankvoorn
- bomen

3.4 Klimaat

De Nieuwestad in Leeuwarden staat voor een ambitieuze herontwikkeling die minimaal de komende 25 jaar mee moet kunnen. Het welzijn van de bewoners en bezoekers staat hierbij centraal. Aangezien de stad te maken heeft met de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress, piekbuien en langdurige droogte, is het belangrijk om in het ontwerp van de openbare ruimte maatregelen te treffen die de klimaatrobuustheid verbeteren.

Hittestress en de rol van groene ruimtes

Hittestress wordt veroorzaakt door de ophoping van hitte in verstedelijkte gebieden door veel verharding en de afwezigheid van voldoende groen. In de huidige situatie wordt op zomerse dagen veel hitte ervaren, mede door het ontbreken van schaduw en door de donkergrijze verharding.

In de herinrichting voor de Nieuwestad hebben we gekozen voor een extra 50-60 bomen om schaduw toe te voegen en hiermee de temperatuur in de openbare ruimte te verlagen. Bomen verminderen de opwarming van het straatmeubilair en dragen bij aan de verbetering van de luchtkwaliteit.

Lichtere materialen

Naast de toevoeging van groen, is het gebruik van lichter gekleurde materialen een belangrijk element om hittestress tegen te gaan. Materialen zoals lichte tegels en beton reflecteren meer zonlicht en nemen minder hitte op dan donkere materialen. Dit draagt bij aan een lagere temperatuur in de openbare ruimte en

een vermindering van het ‘urban heat island’-effect. In het ontwerp wordt de donkergrijze natuursteen vervangen voor enigszins lichter gekleurde materialen, waaronder baksteen klinkers en beige natuursteen.

Waterspeelelementen voor verkoeling

Een prettige aanvulling in de Nieuwestad is de komst van een waterspeelelement bij de Waag. Dit element geeft verkoeling, zowel psychologisch als fysiek. Water heeft de eigenschap de lucht te koelen en vocht af te geven, wat een verkoelend effect heeft in de directe omgeving. Het geluid van stromend water bevordert bovendien de rust in de stad en biedt bezoekers een welkome afwisseling van de stedelijke drukte. De speelelementen maken de ruimte interactief en aantrekkelijk voor spel zowel kinderen als volwassenen op warme dagen.

Op het lage vlonder (optioneel) aan de noordzijde van de kade is het mogelijk letterlijk de voetjes te koelen door met de voeten in het water te zitten.

Klimaatrobuuste beplanting

Zoals in paragraaf 3.2 beschreven zal de beplanting waar mogelijk ook klimaatrobuust zijn, door rekening te houden met soorten die goed tegen droogte en piekbuien kunnen.

De aanwezigheid van robuuste plantvakken zorgt ervoor dat hier minder hitte wordt opgenomen door het maaiveld, waardoor de temperatuur minder snel stijgt.

Highlights van het ontwerp

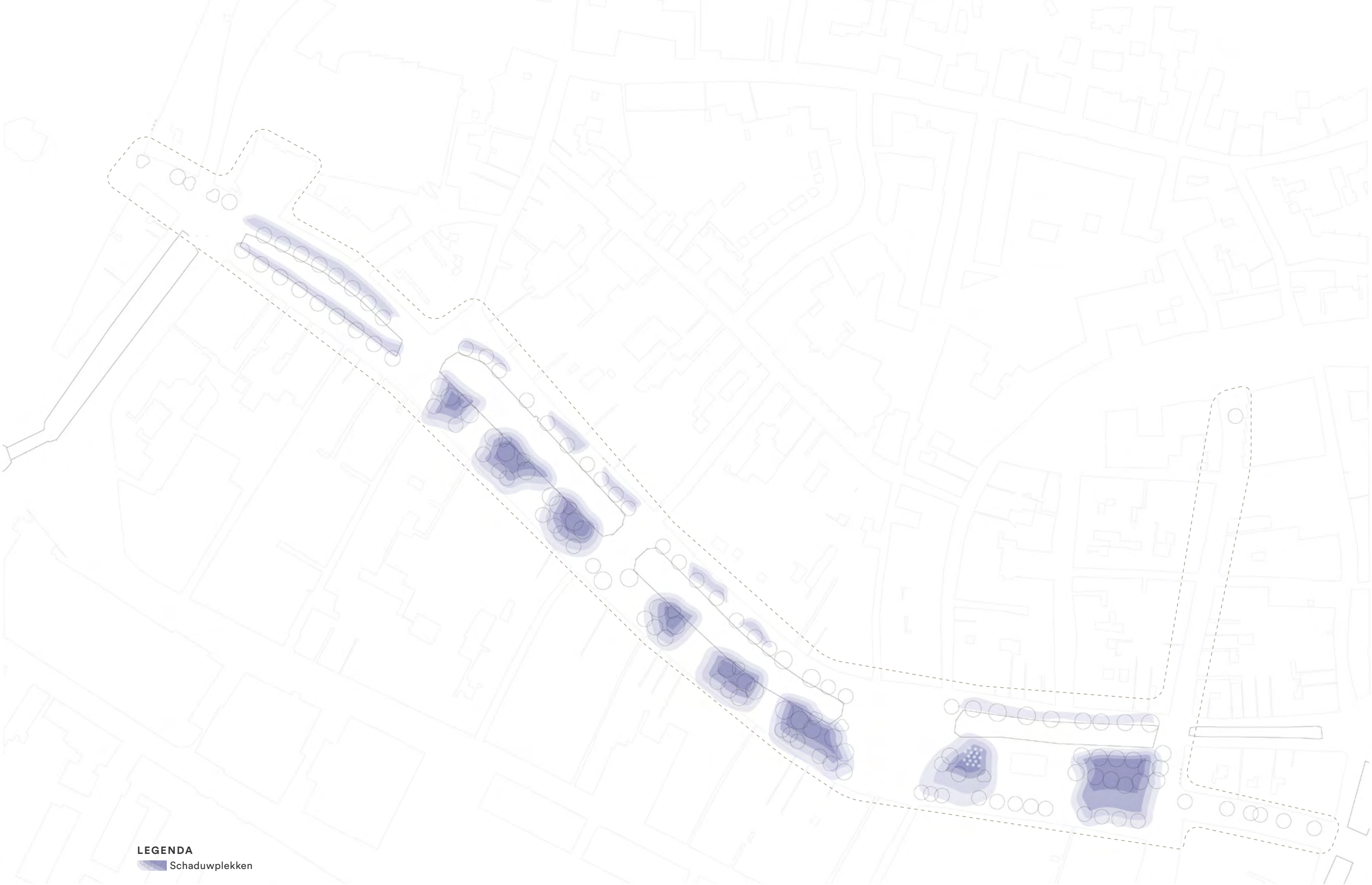
- Verdubbeling van de schaduw door veel meer bomen
- Verblijfsplekken in de schaduw
- Donkergrijze materialen verdwijnen, minder hitte
- Plantvakken nemen minder hitte op
- Waterspeelelement voor verkoeling.
- Optioneel: laag vlonder voor 'voetjes in het water'
- Klimaatrobuuste beplanting.

Waterspeelelement

Schaduw door bomen in stedelijk gebied

LEGENDA

 Schaduwplekken

3.5 Afwatering

BEHEER VAN HEMELWATER

De toename van verharding en bebouwing in stedelijke gebieden leidt vaak tot overbelasting van het rioolstelsel, vooral bij zware regenbuien. Om deze problemen te voorkomen en tegelijkertijd de openbare ruimte klimaatbestendig te maken, is het wenselijk om hemelwater af te koppelen en van de gevels af af te voeren richting de gracht.

Afwatering richting de gracht

Doel is om de afwatering op natuurlijk verval oppervlakkig af te laten wateren richting de gracht. Op een enkele plek is er tijdens piekbuien geen goede afwatering. Deze locaties zijn in beeld en worden in het DO uitgewerkt.

Afkoppelen van daken en verbeteren van waterhuishouding

Het zou wenselijk zijn om de daken van de gebouwen af te koppelen van het bestaande rioolstelsel en deze rechtstreeks aan te sluiten op het watersysteem van de gracht. Door deze afkoppeling kan het hemelwater direct naar de gracht stromen, zonder het rioolstelsel te belasten. Dit zou bijdragen aan een snellere en efficiëntere waterafvoer bij regenval, waardoor de druk op het rioleringsysteem vermindert en overstromingen worden voorkomen.

Nadere uitwerking

De gedetailleerde planning van het hemelwaterbeheer zal verder worden uitgewerkt in de volgende ontwerpfases (DO). In deze fase zullen de exacte technische specificaties, zoals de afmetingen van de afvoersystemen, de positionering van de spuwertjes en de integratie worden bepaald. Het streven is om een robuust en duurzaam systeem te realiseren dat niet alleen effectief is in waterafvoer, maar ook op bijzondere wijze de werking laat zien.

Highlights van het ontwerp

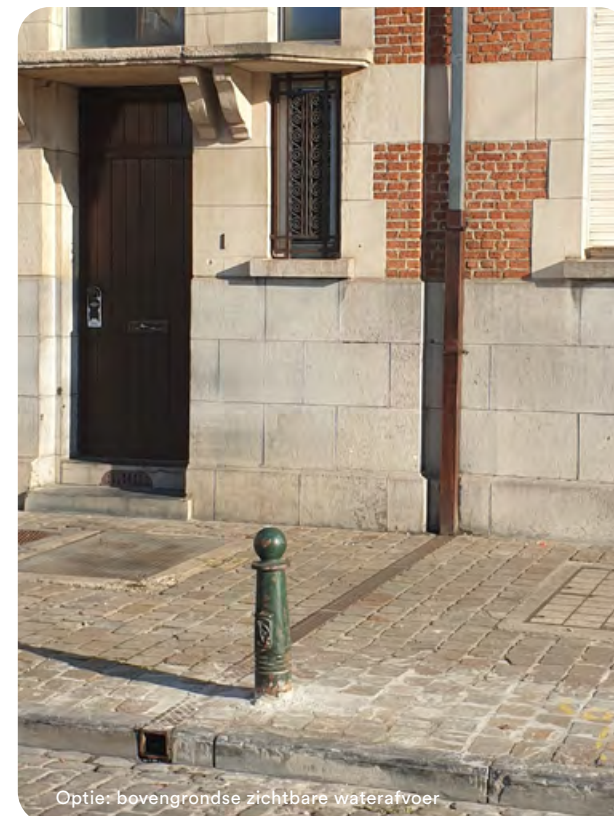
- Afwatering vanaf gevels richting de gracht
- Mogelijk daken afkoppelen op de gracht via waterspuwertjes
- Nadere uitwerking volgt in DO

Voorbeeld van een waterspuwer

Voorbeeld van een waterspuwer

Optie: bovengrondse zichtbare waterafvoer

Voorbeeld van een moderne waterspuwer

3.6 Monumenten in het zicht

MONUMENTALE ZICHTEN

De herontwikkeling van de Nieuwestad biedt een unieke kans om de rijke geschiedenis van het gebied te benadrukken en tegelijkertijd de zichtbaarheid van de iconische monumenten en kunstwerken te verbeteren.

Zichtlijnen van gevel tot gevel tpv de mooiste monumenten

Een belangrijk doel is het versterken van de zichtlijnen, zodat de mooiste monumenten van de stad vanaf verschillende punten goed zichtbaar zijn. Dit zorgt niet alleen voor een aantrekkelijker straatbeeld, maar maakt de historie van de Nieuwestad op een unieke manier beleefbaar voor zowel bewoners als bezoekers.

Vrij zicht op de gracht

Een van de belangrijkste ontwerpprincipes is het creëren van vrij zicht vanaf de pijpen over de gracht, zodat de gracht en haar historische omgeving goed tot hun recht komen. Hiertoe wordt in de DO-fase het gesprek gevoerd met ondernemers in relatie tot de positie van terrassen en aanwezigheid van blokkerend terrasmeubilair op de pijpen.

De Waag in het zicht

De Waag is het belangrijkste monument. Door verplaatsing van het terras, betere afspraken omtrent de inpandige stalling en door toevoegen van groenvakken met enkele bomen krijgt de Waag een mooie inbedding.

Belangrijke zichtlijnen vanaf de Lange Pijp en Wirdumerdijk blijven gehandhaaft.

De markt en het laden&lossen direct voor de Waag wordt geherpositioneerd, opdat het gebouw in deze venstertijden ook goed in het vrije zicht blijft.

Verlichting en aandacht voor monumenten

Om de monumenten nog meer in de spotlight te zetten, is de wens om de gevels van deze belangrijke gebouwen speciaal aan te lichten. Dit zou ervoor zorgen dat de monumenten ook in de avonduren tot leven komen en extra sfeer toevoegen aan de stadswandeling. Met gerichte verlichting kunnen de architectonische details beter worden benadrukt, waardoor de historische gebouwen de aandacht krijgen die ze verdienen. Hiertoe zal in een apart

traject een gevelverlichtingplan opgesteld moeten worden, dit valt buiten de herinrichtingsopgave van de Nieuwestad.

Waaghistorie en archeologische vondsten

Er ligt een kans voor het verder zichtbaar maken van de Waaghistorie. Bijvoorbeeld door middel van informatiepanelen of visuele markeringen die het verhaal van dit historische gebouw vertellen. Ook kunnen opgravingsartefacten worden getoond om de geschiedenis van het gebied te bewonderen en bezoekers een diepere ervaring van de plek te bieden. Dit zorgt voor een extra laag van geschiedenis die het verleden van Leeuwarden tastbaar maakt. Deze kans ligt buiten de directe opgaven voor de herinrichting.

Aanpassing historische kade

De kade is een monument. Echter, dit beslaat de locatie van de kade, de zuidelijke kademuur is niet historisch en bestaat uit stenen die in de jaren 70-80 zijn gemetseld. Tevens is de kade verhoogd door de jaren heen.

De kadeverlaging past binnen het historische karakter en zorgt juist weer voor sterke beleving en gebruik van de grachtzijde. Dit voorstel is zowel intern als extern bij de RCE voorgelegd en voorlopig akkoord.

Highlights van het ontwerp

- Zichtlijnen op mooiste monumenten van gevel tot gevel
- Vrij zicht vanaf de pijpen over de gracht
- Waag beter in het zicht door herpositionering markt
- Behoud van (zicht op) kunstwerken

3.7 Functiestrip, markt & evenementen

Functiestrip

Langs de gehele zuidzijde van de Nieuwestad komt een 'functiestrip' waarin diverse functies een plek krijgen, waaronder:

- Markt
- Laden& lossen
- Afvalcontainers
- Prullenbakken
- Verlichtingsarmaturen
- Fietsparkeren, eventueel met fietsnietjes
- Elektrapunten/trafokasten t.b.v. markt
- Bomen met boomroosters

Markt

De Nieuwestad kent een beperkte markt welke nu op marktdagen de Waag blokkeert. De herinrichting biedt de kans om de markt op een efficiënte en aantrekkelijke manier te integreren in de openbare ruimte, met oog voor zowel functionaliteit als uitstraling. De markt gaat zich voegen binnen het gewenste ruimtelijke ontwerp en wordt verspreid over het middendeel van de Nieuwestad en krijgt dezelfde plek aangewezen als de laad&losplekken in de functiestrip. Hier is plaats voor maximaal 16 kramen van 4x2m ruimtebeslag.

Op deze wijze kan dubbel ruimtegebruik plaatsvinden en is het mogelijk de vergroening met bomen vorm te geven. Hierdoor vervalt de zaterdagochtend als venstertijd voor laden&lossen.

Marktkasten

De huidige marktkasten (elektrapunten) worden vervangen. In het DO ontwerp zullen de locatie en vormgeving van deze kasten worden uitgewerkt. Doel hierbij is een zo net en rustig mogelijk beeld.

Evenementen

Tijdens evenementen kan de Lange Pijp worden ingezet als pleinruimte. Hier is bijvoorbeeld ruimte voor incidenteel gebruik van een grotere markt met meer kraampjes.

Optioneel: Element op de Lange Pijp

Op de Lange Pijp is een element gewenst dat zowel ruimte geeft om te zitten en verblijven in de namiddagzon, dat gebruikt kan worden als speelaanleiding, en dat tijdens evenementen als podium kan dienen, bijvoorbeeld voor kleinkunst. Zie paragraaf 2.2.5. De uitwerking hiervan volgt in de DO-fase in samenhang met de verlichtingsspecial en beheersaspecten. Het al dan niet aanleggen van dit element is sterk afhankelijk van beschikbaar budget voor deze special en lijkt vooralsnog niet te passen binnen de voorlopig geraamde kosten.

Highlights van het ontwerp

- Markt voegt zich binnen het ruimtelijk ontwerp
- Combinatie met laad&losplekken (16 marktplakken)
- Waag beter in het zicht door herpositionering markt

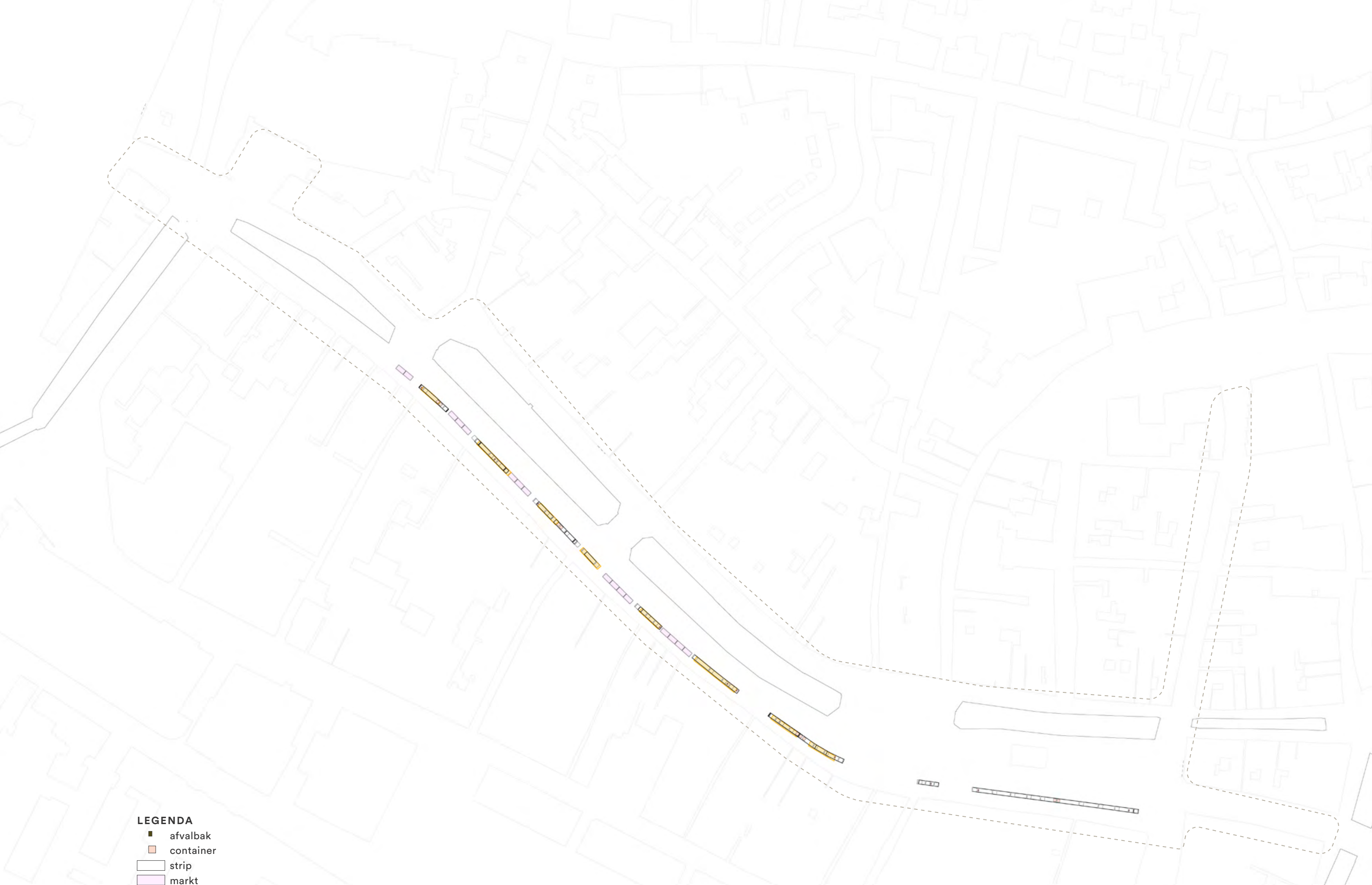
Functiestrip met hergebruikte stukken straatband

Functiestrip met fietsparkeren, bomen, prullenbak etc.

Functiestrip tussen de rijloper en de winkelzone

3.8 Gevelstrook

GEVELSTROOK

Langs de gevels wordt een gevelstrook aangelegd in afwijkend bestratingsverband, die ruimte biedt voor reclame-uitingen, smalle (mini)terrassen, beperkte uitstal van waren, plantpotten en geveltuintjes en andere elementen die de straatlevendigheid versterken. Hierdoor krijgen ondernemers de mogelijkheid om bij te dragen aan de levendigheid van de straat, zonder de verkeersstromen te hinderen.

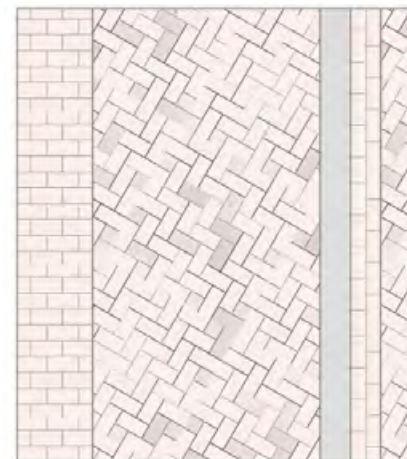
Deze gevelstrook vangt de breedteverschillen in de rooilijn van de gevels op en wordt in halfsteensverband uitgevoerd. In de basis is de strook 1 meter breed. In de Sint Jacobsstraat en aan de zuidzijde van de Peperstraat wijkt deze maat af naar 0,5m, aangezien hier door de maat van het profiel geen bredere zone wenselijk is.

Highlights van het ontwerp

- Gevelstrook geeft ruimte aan ondernemers om bij te dragen aan de levendigheid en vergroening van de straat

gevelstrook 0,5m

gevelstrook 1,0m

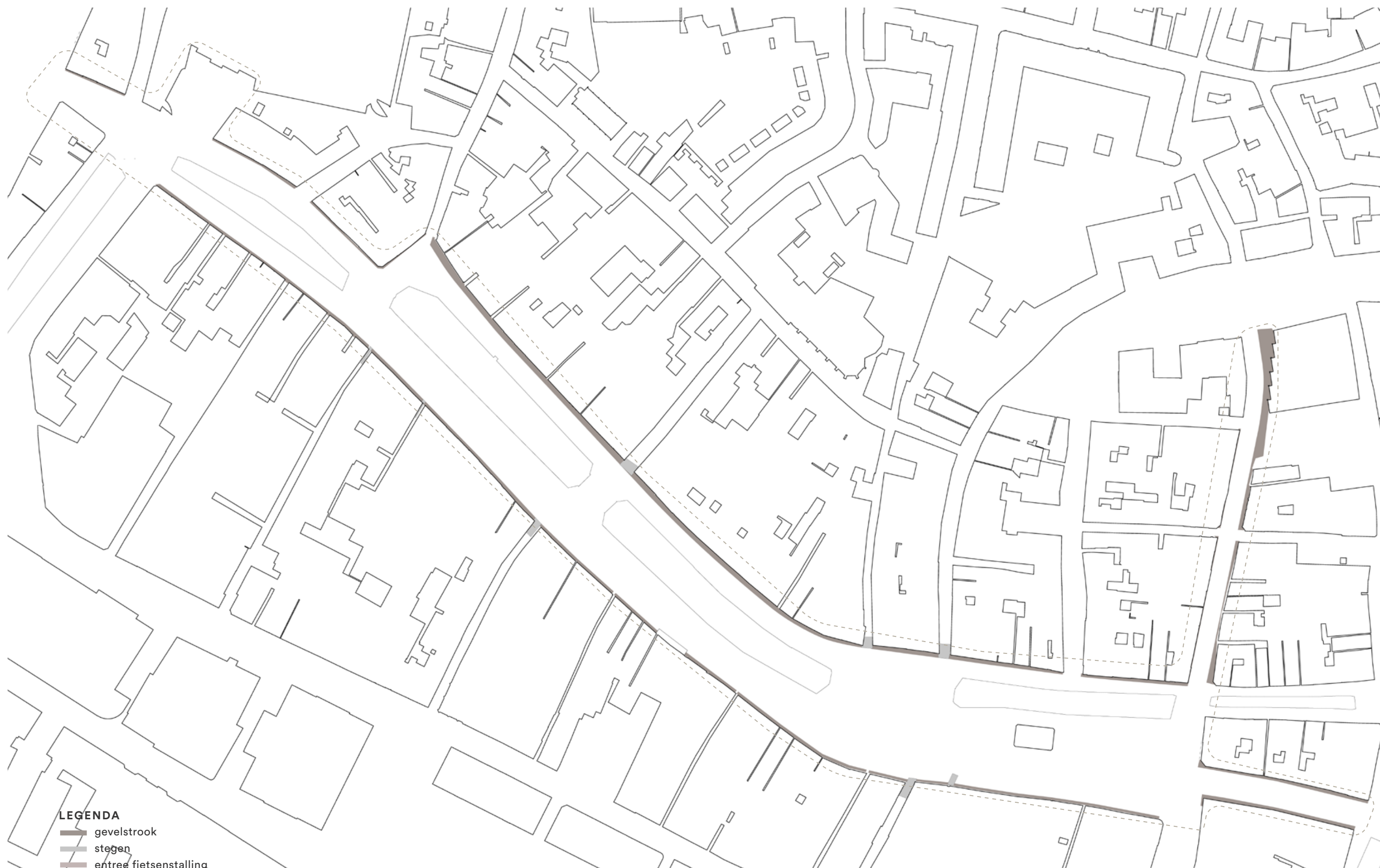
Gebruik gevelstrook in Sint Jacobsstraat

Historische gevelstrook aan de Nieuwestad

Levendige uitstalling in de strook

- LEGENDA**
- gevelstrook
 - stegen
 - entree fietsenstalling

3.9 Terrassen

TERRASSEN

Eén van de 10 gouden regels is 'Mooie terrassen binnen grenzen'. Om de beeldkwaliteit van de openbare ruimte in de Nieuwestad te versterken en de sfeer, netheid en verblijfswaarde te verhogen, worden er richtlijnen opgesteld voor de inrichting van terrassen. Zie hiervoor [bijlage 1](#).

Grote terrassen worden voornamelijk toegestaan op de noordzijde en op de pleinen rond de Waag. Terrasschermen aan de grachtzijde dienen transparant en zonder reclame te zijn, terwijl schermen haaks op de gracht geïntegreerd worden met zitbanken of plantenbakken. Parasols mogen alleen subtiele reclame op de volant bevatten.

Vrij zicht op de pijpen

De wens is om de pijpen, die een belangrijke visuele en fysieke verbinding vormen met de gracht, vrij te houden van terrassen, zodat iedereen de mogelijkheid heeft om vrij aan de railing van het zicht over de gracht te genieten. Dit geldt zeker voor de Tontje Pijp, Duco Martenapijp en Lange Pijp. De Nieuwe Pijp is een uitzondering, omdat hier al veel terrasvergunningen zijn vergeven. We hebben de wens dat er hier geen grote terrasobjecten zoals grote parasols en terrasafscheidings te plaatsen. Zo wordt de openheid en doorlopende grachtbeleving behouden blijft.

Terrasopslag

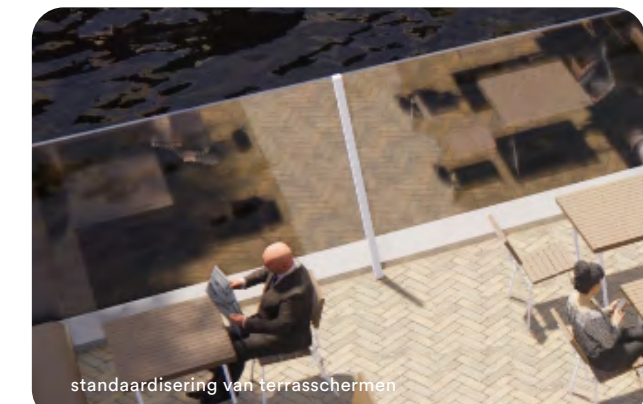
Ook dient terrasmeubilair buiten openingstijden zoveel mogelijk inpandig te worden opgeslagen. Indien dit niet kan, worden goede afspraken gemaakt over een nette opslag buiten of op een andere locatie. Dit, opdat de openbare ruimte overzichtelijk en verzorgd blijft. De Nieuwestad is immers onze gezamenlijke publieke ruimte en geen opslagplek.

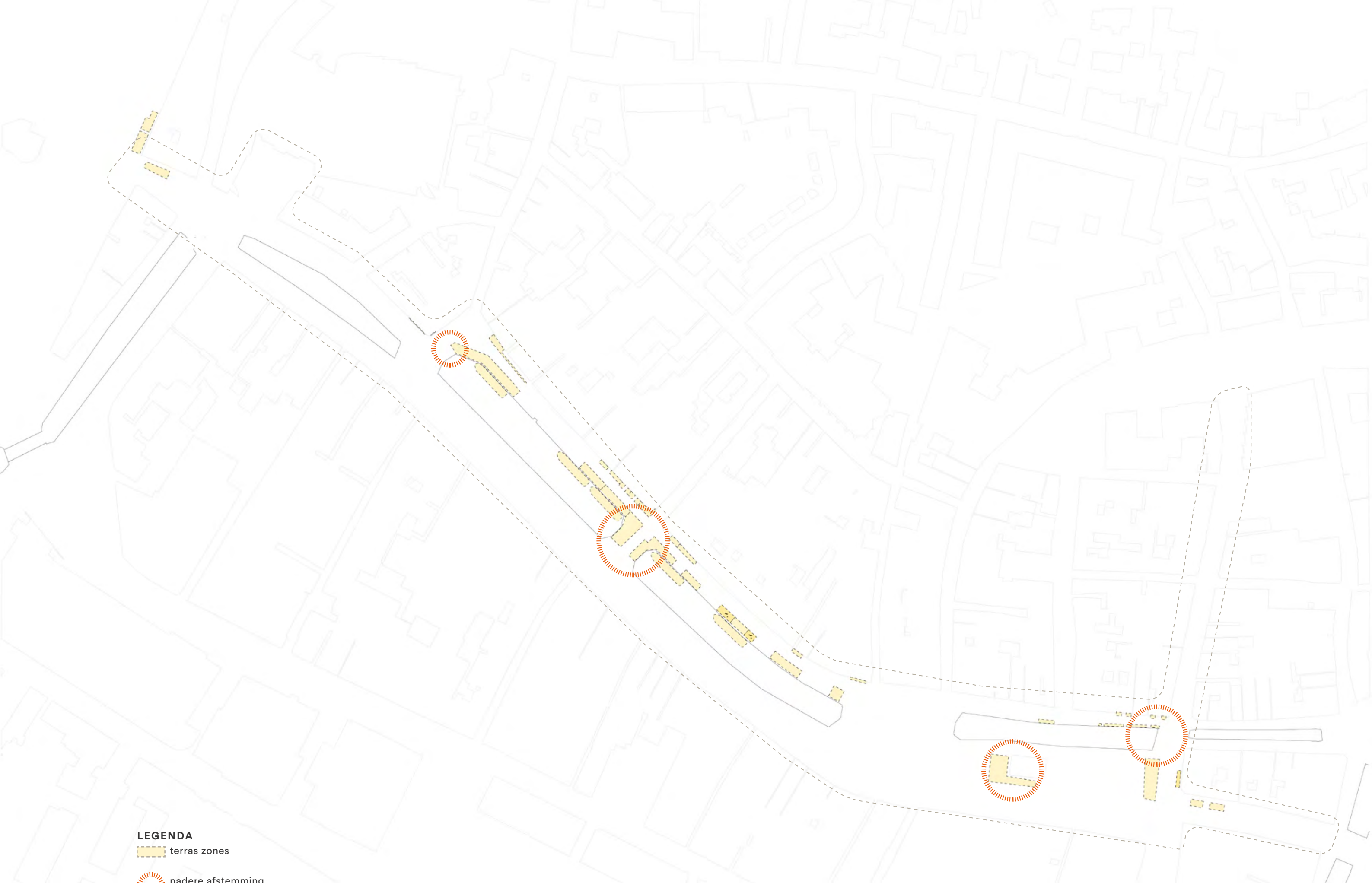
Nadere uitwerking

In het VO- zijn de vergunde terrassen zoveel mogelijk teruggeplaatst, eventueel met licht aangepaste vorm. Richting het DO zal verdere afstemming met de bewuste ondernemers plaatsvinden en de demarcatie van de terrassen exact worden vastgeklit in een Terrassenplan. Hierin zit ook een bestratingsdetail verwerkt, waardoor handhaven van het vergunde oppervlak terras flink wordt vergemakkelijkt. Tevens wordt een uitwerking gemaakt van een gestandaardiseerd terrasscherm.

Highlights van het ontwerp

- Terras voor de Waag beter i.r.t. het monument. We gaan in overleg met betrokken ondernemer een mooi plan maken.
- Vrij zicht vanaf de pijpen
- Standaardisering van terrasschermen
- Geen windschermen+parasols óp de pijpen i.v.m. zicht & beschermd stadsgezicht.
- Goede afspraken over terrasopslag.
- Streng op vergunningen, zeker i.r.t beschermd stadsgezicht & monumenten!

LEGENDA

 terras zones

 nadere afstemming
met ondernemer

3.10 Wandelzone & verblijfsplekken

WANDELZONES EN VERBLIJFSPLEKKEN

Er wordt gestreefd naar een logische, comfortabele wandelrouting die goed aansluit op de omliggende functies en waarin voldoende zitplekken en rustpunten worden opgenomen. Hierbij is aandacht voor de bereikbaarheid voor mindervaliden, zodat de openbare ruimte voor iedereen toegankelijk blijft.

Wandelrouting

In de nieuwe situatie komt de voetganger op 1 te staan. Dit betekent dat de voetganger overal moet kunnen wandelen en dat de rijloper ook toegankelijk is voor voetgangers op drukke momenten. Dit wordt bereikt door de natuurstenen banden vlak in het maaiveld te leggen of geheel te verwijderen. Op de Nieuwestad komen meerdere looproutes in de langsricting, afhankelijk van je doel:

- noordelijk van de gracht is een voetgangerszone tussen gevel en kade langs de terrassen
- zuidelijk langs de gevel is een voetgangerszone langs de gevels van de winkels
- direct langs de zuidzijde van de kade komt de flaneerzone op de lage kade. Deze sluit aan op de noordelijke kade van Nieuwestad-west en loopt door richting de Westerplantage. Naar het oosten toe loopt deze ten noorden van de Waag richting het Nauw.

Alle haakse verbindingen blijven bestaan.

Verblijfsruimtes

Eén van de 10 Gouden Regels luidt: 'Meer zitplekken'. Het aantal publieke verblijfsruimtes waar men kan zitten en verblijven neemt enorm toe in het plan. Naast de bestaande zitmogelijkheid bij het groene Waagplein gaat het hier om:

- verblijfsruimtes van formaat op de lage kade, met bankjes in zowel zon als schaduw. Ook de trapjes halverwege bieden zitmogelijkheid;
- Optioneel: een laag vlonder aan het water als verblijfsplek in de zon;
- twee zitplekken langs het westelijke grachtdeel (Nieuwestad-west);

- Een informeel zitrandje ter plaatse van het waterrelement bij de Waag;
- Onder de bomen aan de randen van de Lange Pijp komen een aantal op losse wijze geplaatste (nagelvaste) zitelementen;
- Daarnaast biedt de verlaagde kade op de kaderand zelf mogelijkheid om te zitten, nu deze zich op minder dan 1m boven de aanlegsteiger bevindt.

Speelaanleidingen

In het projectgebied komen enkele kleine speelaanleidingen. De speelaanleidingen die we in het vervolg willen verkennen zijn:

- waterrelement als speelplek t.p.v. de Waag;
- klimboom nabij terras Waag;
- speelaanleiding element Lange Pijp (optioneel);
- klimmuurtje op kade t.p.v. lage vlonder noordzij (optioneel, en in afstemming met Erfgoed).

Toegankelijkheid minder validen

De toegankelijkheid voor minder validen wordt verbeterd door een aantal ingrepen:

- de opstaande straatbanden en drempels verdwijnen grotendeels en worden gelijkvloers teruggebracht
- De lage kade wordt middels flauwe hellingbanen toegankelijk
- In relatie tot blindegeleiding is de huidige wijze het uitgangspunt. Contrastrijke lijnen zijn niet gewenst vanuit rustig straatbeeld en beeldkwaliteit

Markering van de stegen

De stegen zijn de verbinding tussen de Nieuwestad en omliggende straten, Ruiterskwartier en station. De uitmonding van de stegen op de Nieuwestad wordt sprekender gemaakt door een ander klinkerverband in de gevelstrook. Een idee hierbij is om door plaatsing van een afwijkend 'vloermatje' waarin de naam van de steeg is gegraveerd deze entree van de steeg nog sprekender te maken. We werken dit detail uit in de vervolgfase.

Aanlegsteigers en praamvaart

De bestaande aanlegsteigers blijven gehandhaafd.

De toegankelijkheid van de steiger bij de Waag wordt verbeterd door middel van een trap naar de kade (i.p.v. klimbeugels).

De trappen ter plaatse van de overige steigers worden herzien en aangepast ten behoeve van de lagere kadehoogte.

Door de aanleg van de lage kade ontstaat een veel prettiger wachtvoorziening voor de praamvaart, waarbij mensen kunnen zitten aan het water terwijl ze op de boot wachten. Ook het aanleggen met sloepjes wordt vergemakkelijkt doordat de kademuur een minder hoge barrière vormt.

Highlights van het ontwerp

- Flaneerzone over lage kade met verblijfsplekken van formaat.
- Voetganger op 1 door verwijderen drempels en dominante rijbanen
- Veel meer zitmogelijkheden
- Subtiële speelaanleidingen
- De stegen gemarkeerd!
- Makkelijker aanleggen en prettiger wachten op de praam

LEGENDA

- hoofdwandelroutes
- ondergeschikte wandelroutes
- flaneer route

3.11 Fietsroutes & fietsparkeren

Inpandig fietsparkeren

Voor een prettige en goed georganiseerde openbare ruimte in de Nieuwestad is inpandig fietsparkeren een belangrijke randvoorwaarde. De beoogde inpandige stalling onder het voormalige V&D pand is essentieel, omdat zonder deze maatregel het aantal geparkeerde fietsen tijdens piekmomenten ruim vier keer zo groot wordt (tot bijna 1000 fietsen!), wat de uitstraling en toegankelijkheid van de openbare ruimte sterk negatief zou beïnvloeden. Bij deze aantallen staat de Nieuwestad van begin tot eind vol met fietsen. Daarnaast is het wenselijk om de entree van de inpandige fietsenstalling aan de St. Jacobsstraat beter zichtbaar te maken, zodat deze optimaal wordt benut en fietsers gemakkelijk hun weg naar de stalling vinden. In de openbare ruimte wordt hiertoe een aangepaste verharding de entree gemarkeerd. Ook komt er meer groen bij de gevel. Idealiter wordt het pand transparanter gemaakt en van binnen goed verlicht. Ook een goede bewegwijzering kan hieraan bijdragen.

De entree van de nieuwe fietskelder wordt ook gemarkeerd met afwijkende verharding. Tevens is deze entree een architectuuropgave.

Fietsparkeren op maaiveld

Fietsparkeren op maaiveld blijft beperkt mogelijk in speciale fietsvakken, die in de verharding zijn gemarkeerd. Buiten deze vakken worden fietsen verwijderd. Dichterbij de inpandige stallingen is minder fietsparkeren op maaiveld, verder van de stalling -op de westelijke Nieuwestad- is meer gelegenheid. Met komst van de stalling zijn er 225 plekken op maaiveld nodig. Het huidige ontwerp kan deze accommoderen. De detaillering van de fietsvakken volgt in het DO.

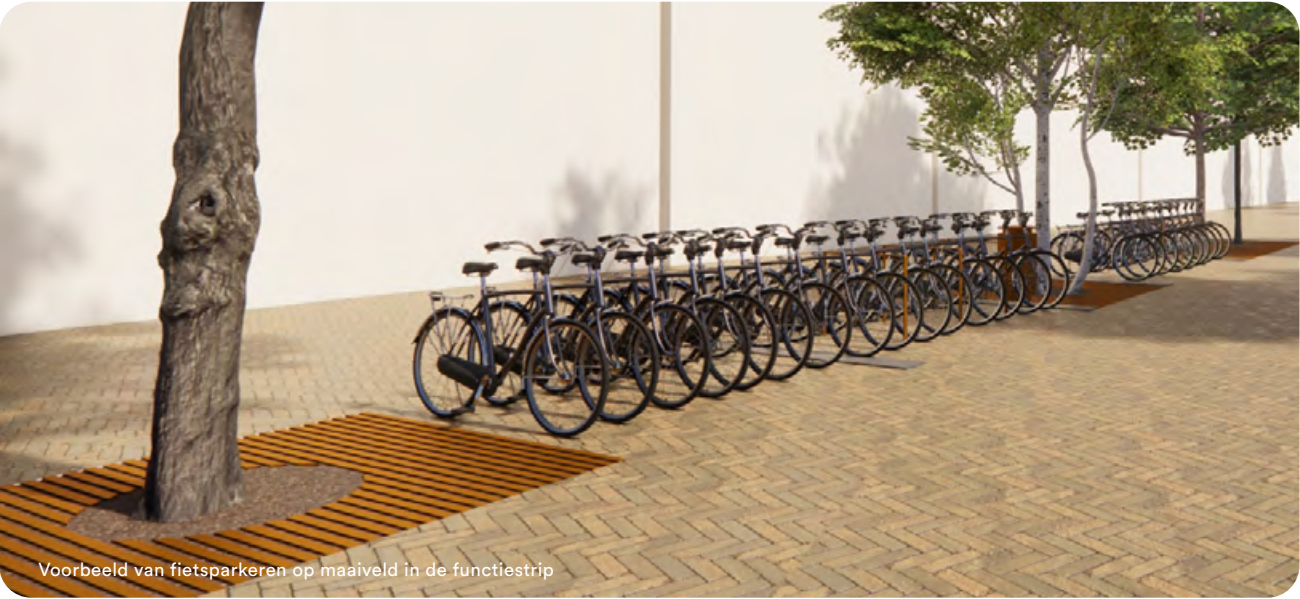
Fietsroutes

De rijloper aan de zuidzijde van de gracht blijft de fietsroute over de Nieuwestad en zal geschikt zijn voor verkeer in twee richtingen. Doordat de auto van het westelijk deel van de Nieuwestad wordt geweerd en de bevoorradingsroute is aangepast, kunnen fietsers aan de zuidzijde van de gracht doorfietsen richting de Westerplantage. Dit was eerder niet mogelijk, maar leverde onduidelijkheid op. De nieuwe situatie zorgt voor een duidelijke en veilige verkeersstructuur die goed aansluit op de omliggende fietsroutes.

Highlights van het ontwerp

- Inpandig fietsparkeren is randvoorwaarde voor prettige openbare ruimte! (anders 3x zoveel fietsparkeren tijdens pieken)
- Fietsparkeren op maaiveld in functiestrip
- Fietsroute over zuidzijde Nieuwestad, tweerichtingen
- Behouden fietsen aan noordzijde Nieuwestad op huidige lokaties?
- Vergroten zichtbaarheid entree stalling St. Jacobsstraat

AANTAL PLEKKEN	WEL inpandige fietsenstalling	GEEN inpandige fietsenstalling	Max. inpasbaar in ontwerp
Nieuwestad	ong. 300	ong. 930	ong. 300-400

LEGENDA

- fietsroute
- fietsparkeerplekken
- fietsenstalling
- verboden te fietsen

3.12 Autoluw & verkeersveilig

AUTOLUWE NIEUWESTAD

De herinrichting van de Nieuwestad in Leeuwarden markeert een transitie naar een geheel autoluwe verblijfsruimte. Door het elimineren van gemotoriseerd verkeer en de vier parkeerplaatsen op Nieuwestad-west ontstaat een stedelijke omgeving die primair is afgestemd op voetgangers, fietsers en een kwalitatief verblijfsklimaat. De bestaande invalideparkeerplaats aan de Nieuwestad-west blijft behouden. Het autoluwe venstertijdengebied begint in de nieuwe situatie al voor het gemeentehuis.

Van doorgang naar verblijf

De verwijderen van de zichtbare rijbaan tussen twee banden op de Nieuwestad draagt bij aan de transitie 'van doorgang naar verblijf'. Waar voorheen de oost-west gerichte rijbaan het straatbeeld domineerde, ontstaat nu een integraal verblijfsgebied waarin de noord-zuid relaties van gevel via gracht tot gevel versterkt worden. Ook de maatvoering van de rijlopers neemt af, waarmee de focus verschuift van doorstroming naar verblijfskwaliteit, met ruimte voor vergroening, ontmoetingsplekken en zicht op monumenten. De nieuwe rijloper wordt niet benadrukt, maar is wel subtiel aangegeven in de bestrating.

Duidelijke overgang naar de 'Nieuwestadsvloer'

Bij het betreden van de Nieuwestad wordt de overgang expliciet gemarkeerd door 'omgezette' natuursteen banden met een lichte drempel. Dit subtiele hoogteverschil zorgt samen met de visuele verbijzondering in de rijloper voor een remmende werking. Deze ingreep zorgt voor een herkenbare entree tot het verblijfsgebied.

VERKEERSVEILIGER

Door de openbare ruimte gelijkvloers te maken (geen stoepranden met hoogteverschil) en tot één ruimte te maken, verbeteren we de toegankelijkheid. Gladde stenen worden vervangen. We geven meer ruimte aan de voetgangers. Om het gevoel van veiligheid te vergroten, gebruiken we een aantal hieronder beschreven ontwerpingrepen. Maar op sommige plekken blijft het druk en moeten mensen alert blijven. Het opnieuw inrichten van de Nieuwestad kan niet alle problemen oplossen, immers de middelen om mee te ontwerpen binnen het ruimtelijk domein zijn beperkt.

Kruispunt Nieuwestad – Wirdumerdijk – Peperstraat

Dit kruispunt wordt vormgegeven als een bajonet, waarmee de Nieuwestad als doorgaande verblijfsruimte wordt geaccentueerd. Dit betekent dat de Nieuwestad visueel en fysiek doorloopt tot aan de gevels ten oosten van de Wirdumerdijk.

Om een duidelijke overgang naar het autoluwe gebied te markeren, worden de eerder beschreven drempels aangebracht op de Wirdumerdijk, Peperstraat, St. Jacobsstraat, Groot en Klein Schavernek en Torenstraat. Deze drempels werken niet alleen als snelheidsremmer, maar ook als subtiële grens die de overgang naar het voetgangersdomein zichtbaar en voelbaar maakt. De straatbanden op deze locaties worden zo geplaatst dat voertuigen als het ware 'tot

stilstand' komen op de Nieuwestad, waarmee de prioriteit van langzaam verkeer wordt benadrukt.

Kruispunt Westerplantage

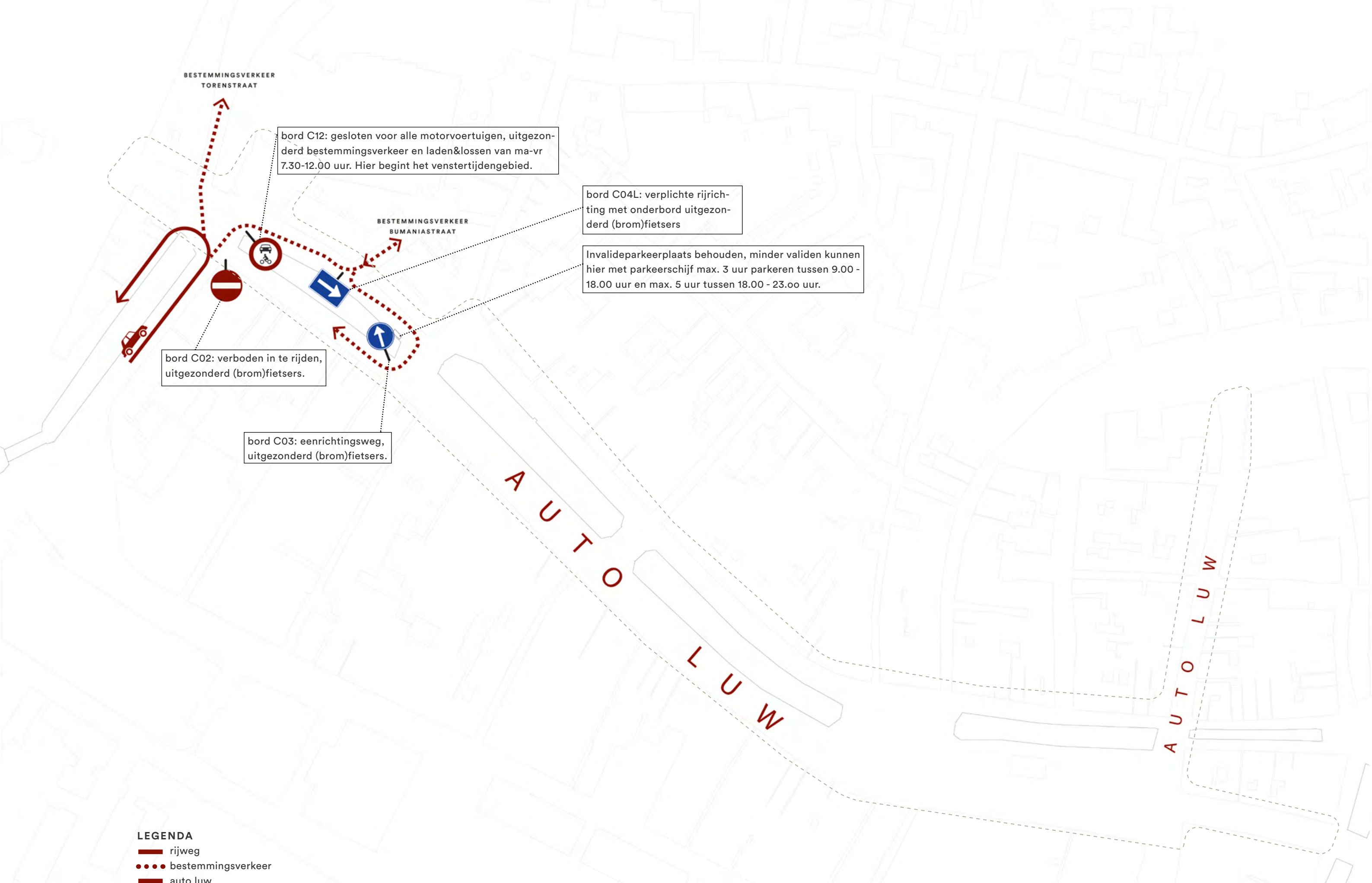
Dit punt transformeert van doorgang naar verblijf door de toevoeging van groenvakken en bomen. Deze groenvakken zorgen voor een mate van scheiding tussen de noordgevels met terrassen en de doorgaande fietsverbinding. Een guirlande over de straat heen zorgt voor een entree en zal bijdragen aan het gevoel dat je een verblijfsplek betreed. In de vervolgfase wordt dit kruispunt verder uitgewerkt in afstemming met aangrenzende ondernemers.

Westerpijp en Tontje Pijp: Verkeersremmende Bestrating

De Westerpijp en Tontje Pijp wordt voorzien van een waaierpatroon in natuursteentjes en worden enigszins 'bol' gelegd, wat zowel visueel als functioneel bijdraagt aan verkeersremming. Deze subtiele ingreep past binnen de historische context van de binnenstad en draagt bij aan een eenduidige behandeling van de pijpen door de gehele binnenstad heen.

Highlights van het ontwerp

- Autoluwe Nieuwestad
- Geen auto's & parkeren meer op Nieuwestad-west, invalideplek blijft behouden
- Minder aanwezige 'rijbanen'
- Duidelijke markering bij betreden 'vloer' Nieuwestad

3.13 Logistiek

LADEN EN LOSSEN

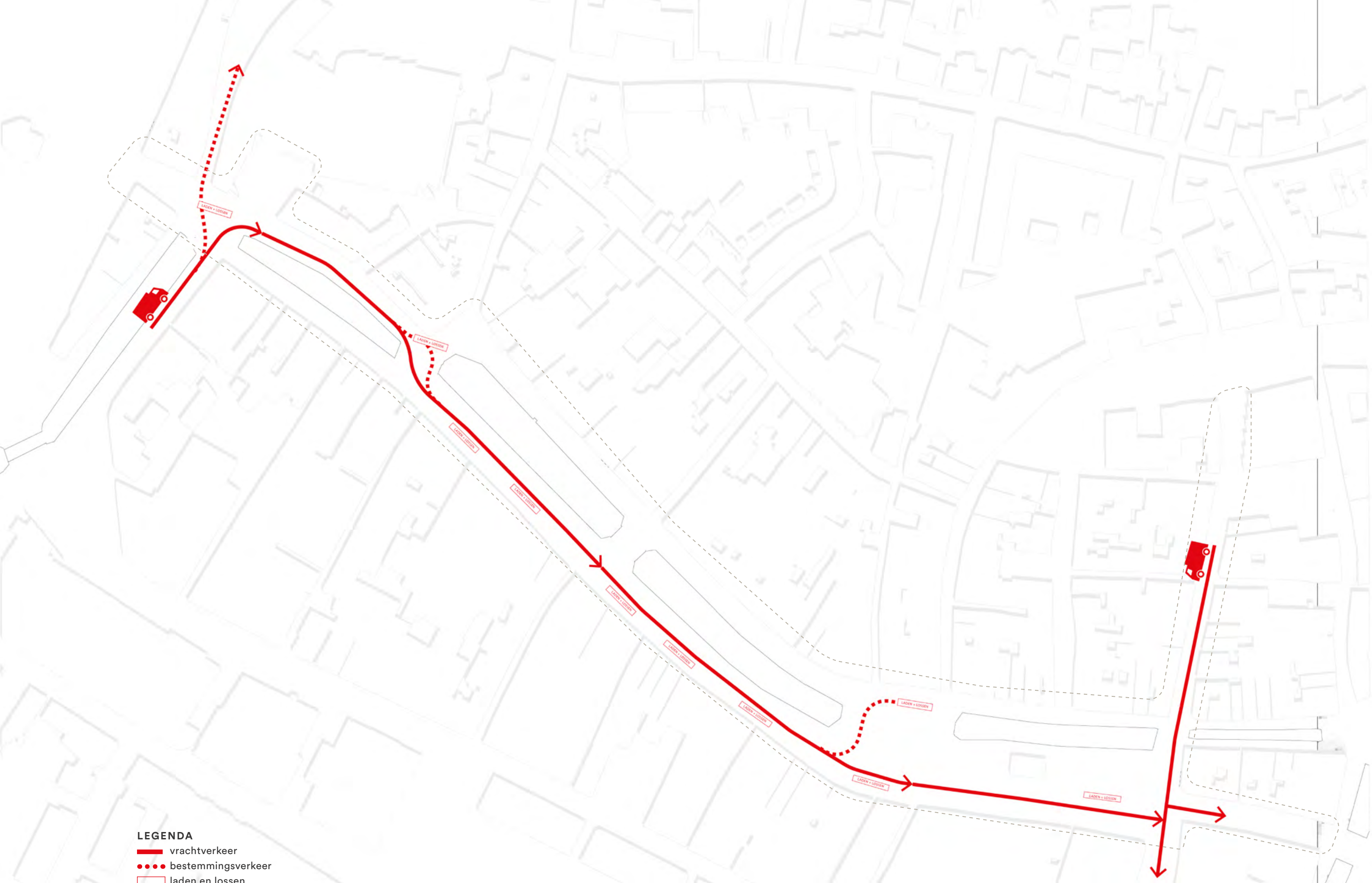
Om de horeca en winkels in de Nieuwestad te bevoorraden blijft een bevoorradingsroute met laad en losplekken nodig. Deze blijft eenrichtingsverkeer. Op de Nieuwestad-west wordt de route naar de noordzijde van de gracht verlegd, om zo een beter draaibare bocht te krijgen voor vrachtverkeer, wat de verkeersveiligheid ten goede komt. Het autoluwe venstertijdengebied begint in de nieuwe situatie al voor het gemeentehuis.

Aan de zuidzijde wordt bevoorrading georganiseerd in de voorzieningszone, waardoor er voldoende ruimte is voor de vrachtwagens en tegelijkertijd de voetgangers en fietsers niet gehinderd worden. De bevoorrading van de panden aan de noordzijde van de gracht gaat -zoals nu ook al gebeurt- via de pijpen.

De venstertijden voor bevoorrading blijven behouden en lopen van maandag tot vrijdag van 7.30 - 12.00 uur. Hiermee is het combineren van deze losplekken met de marktplakken op zaterdagochtend gewaarborgd.

Highlights van het ontwerp

- Eenrichtingsverkeer voor bevoorrading
- Bevoorraden noordzijde: op de pijpen staan
- Bevoorraden zuidkant: in de voorzieningszone
- Venstertijd aanpassen ivm combineren losplekken en marktplakken
- Knelpunt bocht Schravenek-Nieuwestad opgelost
- Pakketdiensten weren op de Nieuwestad

- LEGENDA**
- vrachtverkeer
 - ... bestemmingsverkeer
 - laden en lossen

3.14 Materialisering

6.1 BESTRATING EN MATERIALEN

Met de herinrichting van de Nieuwestad verdwijnen de te gladde Chinese keien. De Nieuwestad krijgt één vloer van gevel tot gevel, van Duco Martenapijp tot en met de gevels ten oosten van het Waagpleintje bij de Wirdumerdijk. Dit zorgt voor een uniform straatbeeld waarbij de verschillende functies van de openbare ruimte naadloos in elkaar overgaan, zonder tot versnippering te leiden.

Voor de bestrating wordt gekozen voor beproefde 'Nederlandse' materialen: een gemêleerde klinkermix in geelbruintinten die een warme uitstraling geeft en past bij de historische context van de Nieuwestad. Er komen natuursteen banden terug, deels als opsluitband en deels als markering en vakverdeling van de functiestrip.

Op de pijpen worden de Portugees graniettapijtjes in waaierpatroon behouden of hergebruikt. Dit materiaal wordt ook op de rest van de pijpen in de binnenstad gebruikt. Met het toevoegen van deze tapijtjes op de Westerpijp en Tontjepijp krijgen alle pijpen in de binnenstad dezelfde uitstraling.

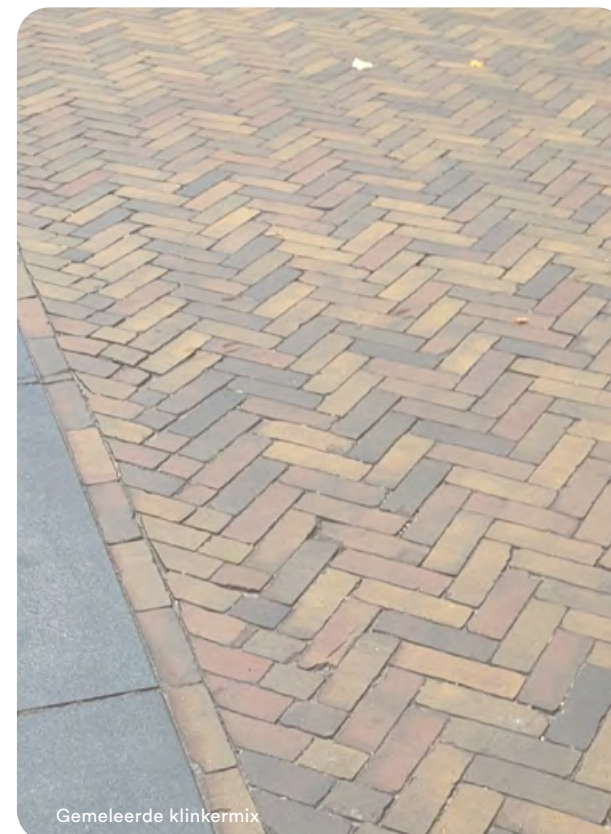
Het steegje van het historische Poptapoortje (monument) kan mogelijk met een klein deel van het chinees graniet worden bestraat, wat een esthetische meerwaarde biedt, in plaats van de standaard 30x30 betonstoeptegels. Dit is optioneel.

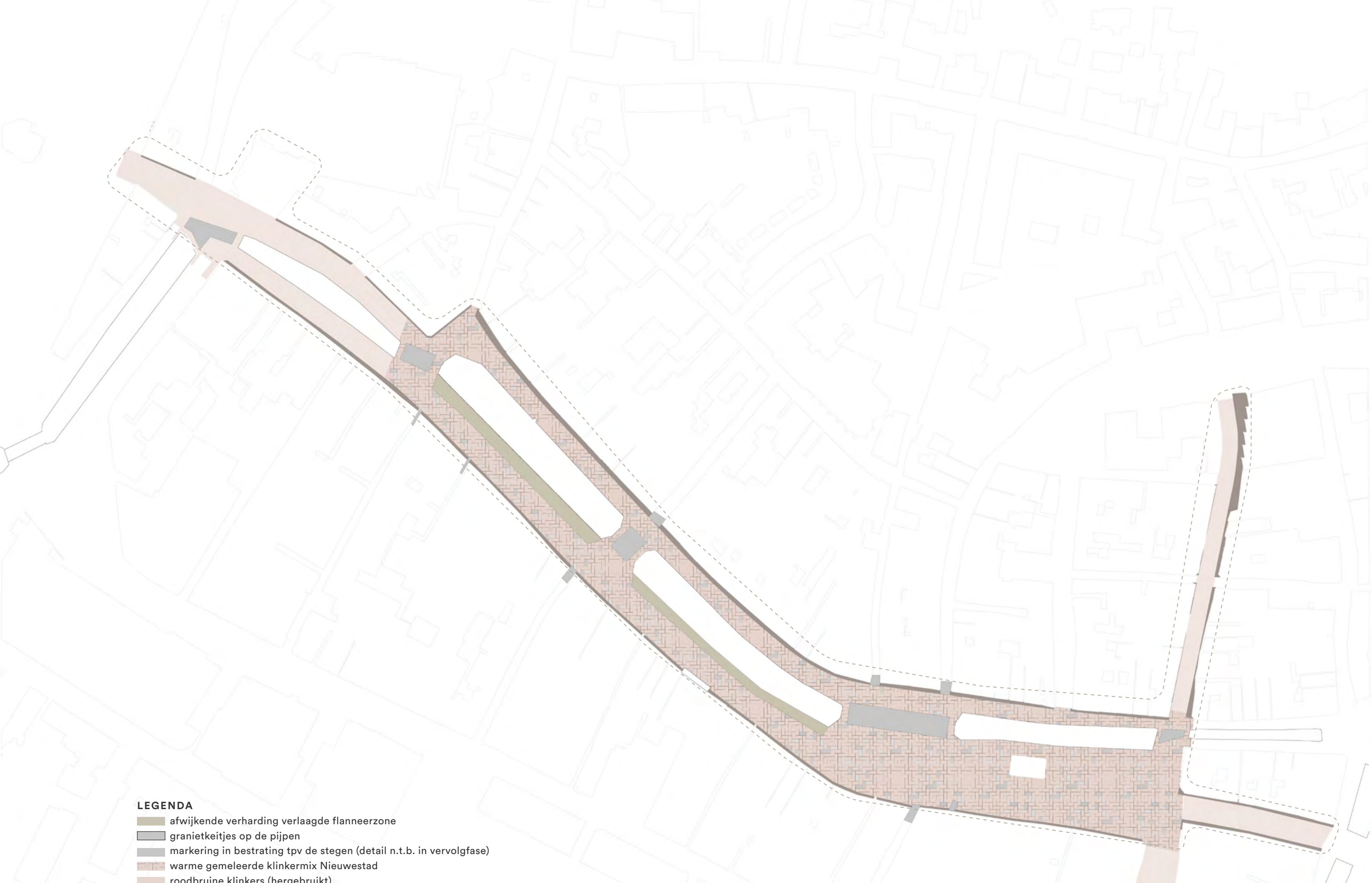
Alle stegen krijgen zoals eerder benoemd een markering daar waar ze op de Nieuwestad uitkomen door middel van een afwijkend 'vloermatje' (detail n.t.b. in de vervolgfase).

In de aangrenzende straten worden de roodbruine klinkers hergebruikt.

Highlights van het ontwerp

- 1 vloer van gevel tot gevel, van Duco Martenapijp tot Peperstraat en Nauw (je komt óp het plein).
- Beproefde materialen: klinkermix met geelbruintinten, steenbanden
- Portugees graniettapijtjes op de pijpen in lijn met rest binnenstad.
- Beige greskeien ter plaatse van de verlaagde kade
- Stegen mogen iets uitsteken het plein op middels vloermat.

LEGENDA

- afwijkende verharding verlaagde flanneerzone
- granietkeijtjes op de pijpen
- markering in bestrating tpv de stegen (detail n.t.b. in vervolgfase)
- warme gemeleerde klinkermix Nieuwestad
- roodbruine klinkers (hergebruikt)
- gevelstrook in halfsteensverband

3.15 Meubilair - zitplekken

MEUBILAIR - ZITPLEKKEN

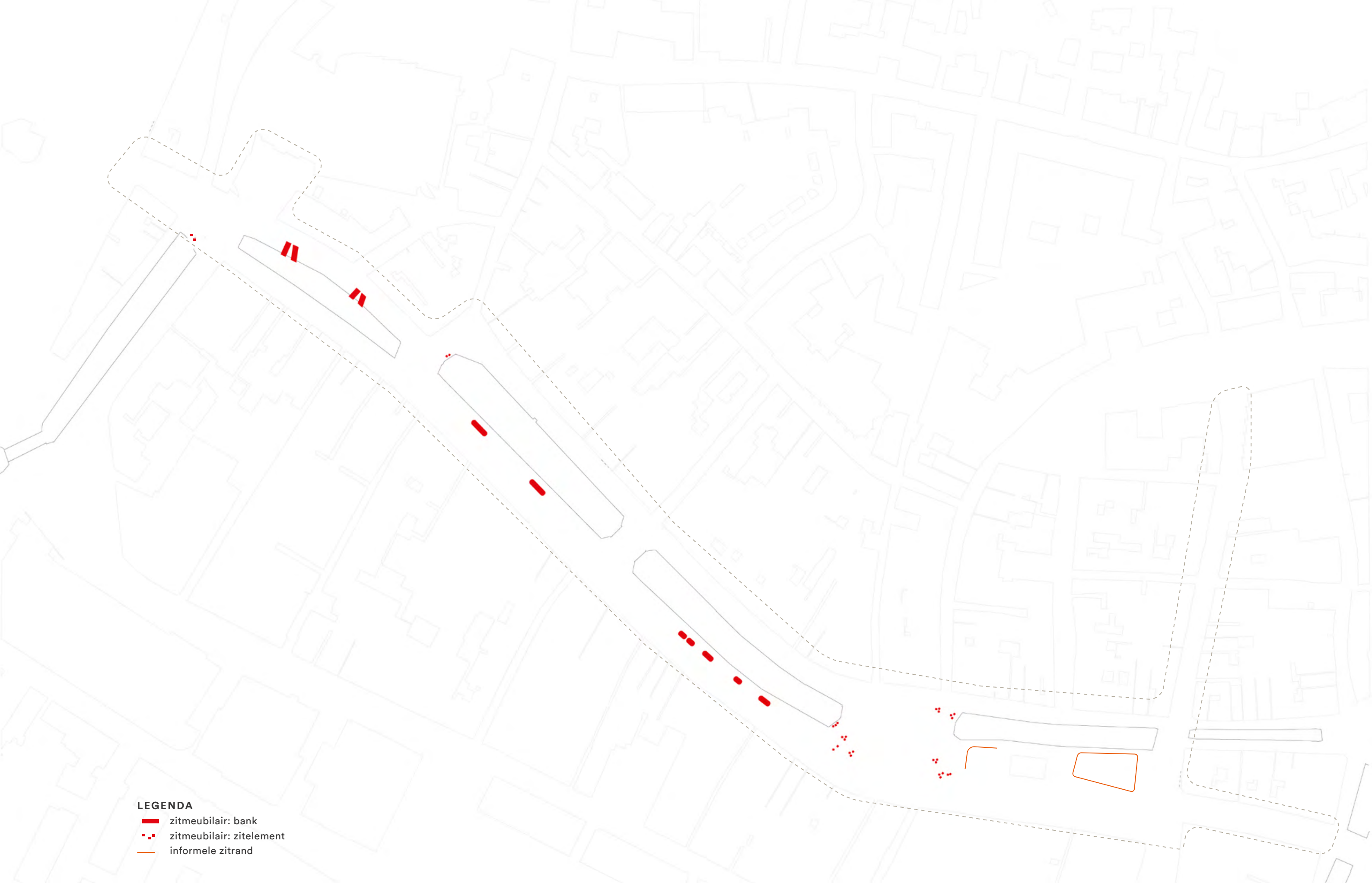
Eén van de 10 Gouden Regels luidt: 'Meer zitplekken'. Het aantal publieke verblijfsruimtes waar men kan zitten en verblijven neemt enorm toe in het plan. Naast de bestaande zitmogelijkheid bij het groene Waagplein gaat het hier om:

- Verblijfsruimtes van formaat op de lage kade, met een aantal lange banken/zitelementen met houten zitting in zowel zon als schaduw. Ook de trapjes halverwege bieden zitmogelijkheid;
- Twee zitplekken langs het westelijke grachtdeel (Nieuwestad-west), elk met 2 bankjes
- Een informeel zitrandje ter plaatse van het waterrelement bij de Waag;
- Een aantal zitelementen onder de bomen rond de Lange Pijp;
- Daarnaast biedt de verlaagde kade op de kaderand zelf mogelijkheid om te zitten, nu deze zich op minder dan 1m boven de aanlegsteiger bevindt.
- Optioneel: een laag vlonder aan het water als verblijfsplek in de zon waar men kan zitten met de rug tegen de kademuur;
- Optioneel: Als laatste is er het gewenste podiumelement op de Lage Pijp dat tevens zitgelegenheid kan bieden. Dit element wordt alleen gerealiseerd als hiervoor (aanvullend) budget wordt gevonden en vooralsnog niet verder uitgewerkt.

De locaties van het zitmeubilair zijn hiernaast op de themakaart weergegeven (indicatief). De exacte locatie en de keuze van het type zitmeubilair volgt in de DO-fase.

Highlights van het ontwerp

- Lange banken langs de lage kade
- Twee zitplekjes Nieuwestad-West
- Aantal zitelementen op de Lange Pijp
- Grote lengtes aan informele zitgelegenheden

LEGENDA

- zitmeubilair: bank
- zitmeubilair: zitelement
- informele zitrand

Afval

MEUBILAIR - AFVALBAKKEN

Om de openbare ruimte schoon en overzichtelijk te houden, wordt er ingezet op een geordend afvalstelsysteem in de Nieuwestad. Afvalbakken en ondergrondse containers worden zoveel als mogelijk behouden en geïntegreerd in de functiestrip, zodat bezoekers en ondernemers gemakkelijk afval kunnen weggooien zonder dat dit leidt tot een rommelig straatbeeld.

Naast de ondergrondse containers worden ook opstelplekken voor containers in deze zone opgenomen, zodat ze niet willekeurig op straat staan en het straatbeeld verstoren. Dit draagt bij aan een opgeruimde en nette uitstraling van de binnenstad. Wel ligt hier een opgave om van de vele verschillende aanbieders terug te gaan naar een beperkt aantal partijen die op geschikte venstertijden het afval ophalen, opdat er niet pertinent containers op de Nieuwestad staan geparkeerd.

Het overgrote deel aan ondergrondse containers blijft op de plaats behouden, mede in verband met de verplaatsingskosten en ondergrondse kabels en leidingen.

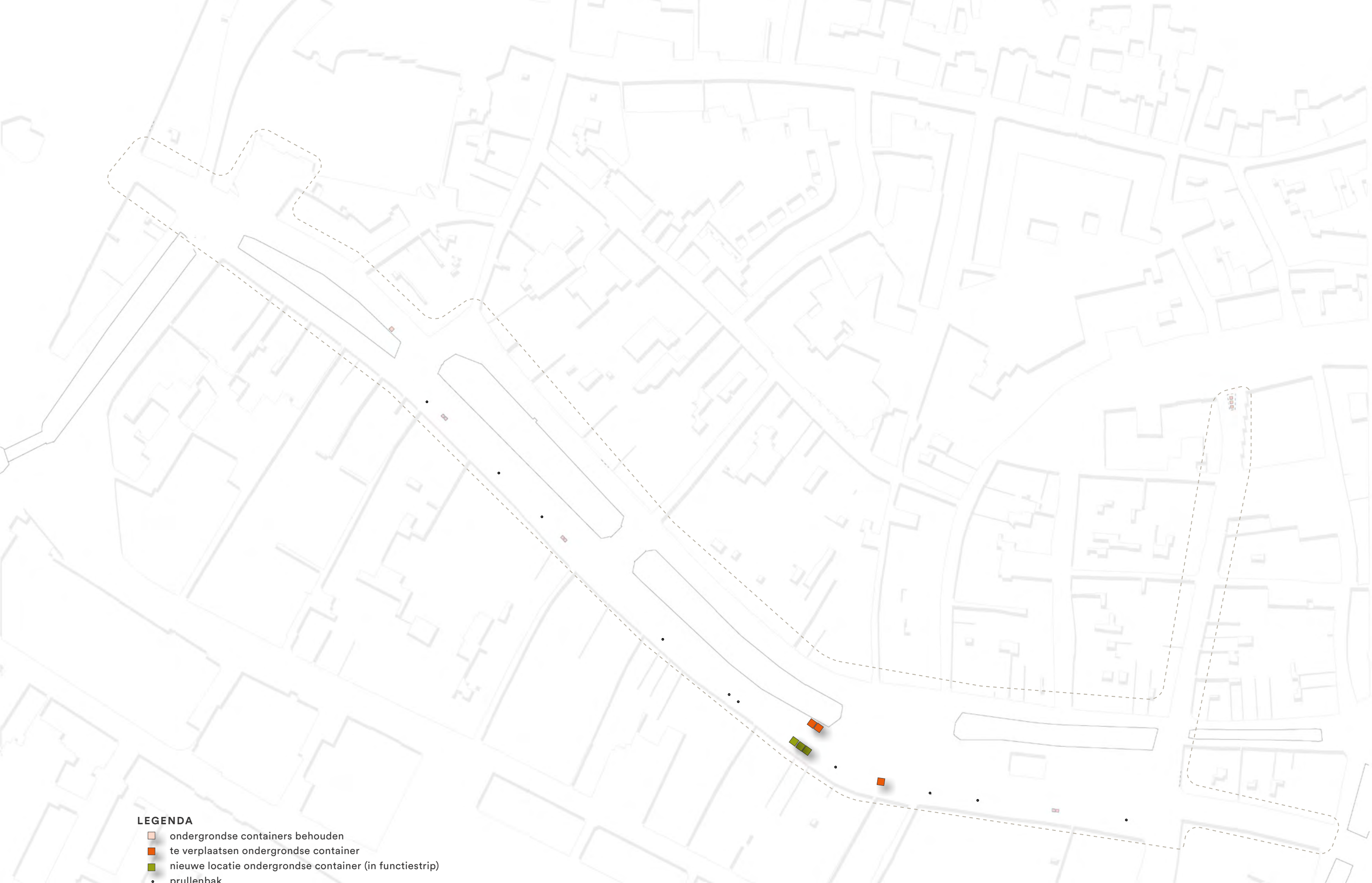
Drie ondergrondse containers dienen een andere plek te krijgen. Deze staan precies in looplijnen richting de flaneerzone langs de kade of voor een open zichtvenster op de kop van de pijp. In de DO-fase wordt deze verplaatsing verder uitgewerkt. Ook wordt de uitstraling van de ondergrondse containers opnieuw beoordeeld in de vervolgfase: een nette uitstraling en goed beheer staan hierbij voorop. Hiermee wordt een balans gevonden tussen praktisch gebruik en een verzorgde, aantrekkelijke openbare ruimte.

Highlights van het ontwerp

- Afval: afvalbakken en ondergrondse containers in de 'functiestrip'.
- Ook opstelplekken containers hier plaatsen.
- Enkele ondergrondse containers worden verplaatst naar een betere locatie

Ondergrondse afvalcontainers op een geordende manier, passend in het straatbeeld

LEGENDA

- ondergrondse containers behouden
- te verplaatsen ondergrondse container
- nieuwe locatie ondergrondse container (in functiestrip)
- prullenbak

Verlichting

MEUBILAIR - VERLICHTING

De Gouden Regels voor de Nieuwestad spreken zowel over een 'warme sfeer' als 'goede verlichting'. De verlichting in de Nieuwestad wordt zorgvuldig gekozen om de sfeer te versterken en de verschillende onderdelen van de openbare ruimte te accentueren. Uitgangspunt voor het héle plangebied is: overal dezelfde kleur warmgeel licht.

De lamphouders aan de gevels in de Sint Jacobsstraat en op een klein deel van de Nieuwestad worden vervangen door een klassiek model die in de binnenstad ten noorden van de Nieuwestad al voorkomt. Ze bieden een subtiele en functionele verlichting die de gebouwen en de straat tegelijkertijd verlicht, zonder masten op het maaiveld. Qua licht wordt ingezet op een warmere kleur.

Op de Nieuwestad zijn de lichtmasten aan vervanging toe. We kiezen voor sfeervolle lichtmasten met veel warmer, geel licht. Dit versterkt de gezellige en uitnodigende sfeer van 'gemoedelijkheid'. De masten worden in de functiestrip geplaatst tussen de bomen. Ook aan de noordzijde komen de masten (net zoals nu het geval is) tussen de bomen. De masten zelf hebben een ook een warmere kleur. Gedacht wordt aan masten van hout of stalen masten in een oranjebruine kleur, passend bij de boomroosters, prullenbakken e.d. Materiaalkeuze wordt nader uitgewerkt in de DO-fase.

De Peperstraat en het meest westelijke stukje Nieuwestad krijgen pendelverlichting; de lamphouders hangen aan staalkabels boven de rijloper.

Op de Lange Pijp, de grootste pleinruimte, zijn hogere speciale lichtmasten nodig om te zorgen voor goede verlichting van de gehele ruimte. Hier wordt

een bijzondere mast geïntroduceerd, die verwijst naar de masten van de boten die vroeger de gracht passeerden. Dit wordt in de vervolgfase verder uitgewerkt.

Naast de lichtmasten worden er langs de lage kade en op het terras ten oosten van het groene Waagpleintje ook speciale verlichting geplaatst voor een gemoedelijke sfeer. Mogelijk worden dit lichtsslingers, de keuze hiervoor wordt in de vervolgfase verder afgestemd in het lichtplan en zijn afhankelijk van beheersaspecten. Deze lichtspecials brengen sfeer en een verblijfskarakter. Daarnaast zal goede verlichting van deze plekken bijdragen aan het verminderen van 'hangjeugd'.

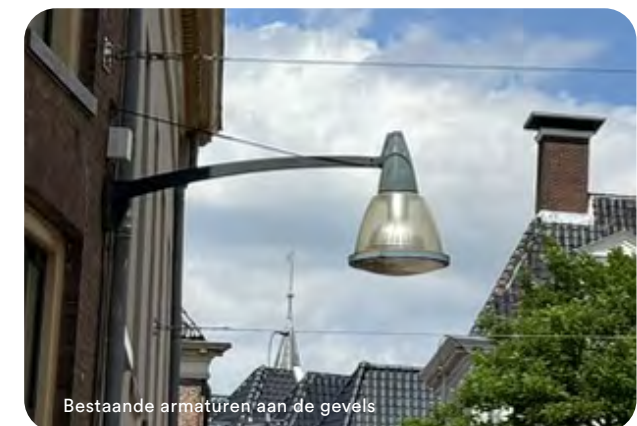
Als laatste is er een wens voor het beter uitlichten van de mooiste monumentale gevels langs de Nieuwestad. Dit zorgt ervoor dat de monumentale gebouwen niet alleen in de dag, maar ook in de avond 'grandeur' toevoegen aan de Nieuwestad, wat de beleving van de stad en haar geschiedenis vergroot. Dit is echter een apart traject qua budget en afstemming, waarvoor financiën nog niet rond zijn. Deze wens valt buiten de scope van de herinrichting.

Highlights van het ontwerp

- Overall warm, geler licht
- Gevelarmaturen behouden
- Nieuwe lichtmasten op de Nieuwestad
- Pendelverlichting in Peperstraat en westelijke puntje Nieuwestad
- Specials voor de Lange Pijp, verlaagde kade en t.p.v. terras Waagplein

Lichtslingers met warm en geler licht

Bestaande armaturen aan de gevels

Klassiek moderne verlichting

Klassieke gevelverlichting voor de Sint Jacobsstraat

LEGENDA

- lichtmast
- gevelarmatuur
- pendel
- verlichtingsspecial flaneerzone , Lange Pijp en terras Waagplein

verlichtingsspecial
Lange Pijp

Bosch Slabbers

© Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en BoschSlabbers Tuin- en Landschapsarchitecten B.V. (hierna: “BoschSlabbers”).

BoschSlabbers heeft bij haar werkzaamheden de zorgvuldigheid in acht genomen die van haar kan worden verwacht. Aan de getoonde informatie in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Op onze werkzaamheden zijn de voorwaarden van toepassing zoals vastgelegd in De Nieuwe Regeling 2011 (DNR 2011).

BoschSlabbers heeft met zorgvuldigheid de beelden in deze publicatie geselecteerd. Het kan voorkomen dat niet alle rechthebbenden van de gebruikte beelden zijn achterhaald. Belanghebbenden worden verzocht contact op te nemen met BoschSlabbers.

Bosch Slabbers

Den Haag

1e Sweelinckstraat 30
2517 GD Den Haag
T 070 3554407
denhaag@bsla.nl

Bergen op Zoom

De Statie 3
4611 CZ Bergen op Zoom
T 0118 592288
bergenopzoom@bsla.nl

Ede

Horapark 4
6717 LZ Ede
T 0343 769223